

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

ПОГОДЖЕНО:

Начальник кафедри економіки
та соціальних дисциплін,
доктор економічних наук, професор,
полковник внутрішньої служби

О. Г. Гончаренко

« » _____ 20__ р.

**СИЛАБУС
навчального курсу «Страховання»
спеціальність 051 «Економіка»
форма навчання: денна**

РОЗРОБНИК:

Доцент кафедри економіки та
соціальних дисциплін, к.е.н., доцент
Сіренко К.Ю. _____

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри економіки та
соціальних дисциплін

Протокол № від « » _____ 20__ р.

Кредити та
кількість годин:

3 кредити ECTS; години: 16 лекційних, 18 семінарських
занять, 12 практичних занять та 44 самостійна робота

Анотація курсу

Страховання у ринковій економіці виявляється ефективним інструментом захисту від можливих ризиків, який забезпечує неперервність та безперебійність процесу відтворення, соціально-економічну стабільність у суспільстві, слугує одним із головних джерел інвестиційного капіталу.

Специфічні страхові відносини є об'єктом страхової науки і, відповідно, предметом вивчення навчальної дисципліни «Страховання», яка розкриває фундаментальні питання теорії страхування, розглядає його економічну суть, функції, роль і сферу застосування.

Володіння знаннями основ страхування в сучасних умовах має важливе значення, оскільки допомагає зробити правильний вибір ділового партнера, забезпечити підвищення фінансової стійкості власного бізнесу, самостійно розробити програми зниження ризиків, що виникають у процесі здійснення підприємницької діяльності.

Об'єктом дослідження дисципліни є процеси розрахунків між страховиком та страхувальником, що здійснюються в країні та поза її межами.

Предметом навчальної дисципліни «Страховання» є специфічні страхові відносини.

У результаті вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні *знати*:

- об'єктивну необхідність, сутність та роль страхування;
- організацію, шляхи розвитку страхового ринку й державного регулювання страхової діяльності;
- умови особового страхування, страхування майна, страхування відповідальності, перестраховання з позиції вітчизняного та зарубіжного досвіду;
- особливості і шляхи поліпшення фінансової діяльності страховиків;
- економічну природу соціального страхування, його функції та принципи;
- права та обов'язки суб'єктів загальнообов'язкового соціального страхування;
- систему формування та використання фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування;
- види матеріального забезпечення та соціальних послуг;

Здобувачі вищої освіти повинні *вміти*:

- визначити показники збитковості страхової суми;
- здійснювати розрахунки показників фінансової стійкості страхових компаній;
- визначити суму страхових платежів та розрахувати страхове відшкодування;
- скласти страховий договір та проводити розрахунки по ньому;
- орієнтуватися в законодавчо-нормативних актах, що регулюють відносини у загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні;
- аналізувати сучасний стан соціального захисту населення;
- розраховувати матеріальне забезпечення за видами страхування.

Мета курсу

Мета вивчення полягає у наданні здобувачам вищої освіти глибоких теоретичних знань та практичних навичок з питань страхової справи, розуміння фінансово-економічних аспектів сфери страхування, застосування яких надає можливість ефективно використовувати цю сферу фінансових відносин як механізм подолання ризиків у практичній діяльності.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назви розділів і тем	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Семинарські заняття	Практичні заняття	Самостійна робота
Розділ 1. Основи страхування					
Загальна характеристика страхування. Основні поняття і терміни, що використовуються в страхуванні	6	2	2	-	2
Класифікація страхування	8	2	2	-	4
Економічний зміст соціального страхування, його принципи, функції та напрямки діяльності	8	2	2	-	4
Правові та організаційні засади Фонду соціального страхування України	6	-	2	-	4
Всього за розділ 1	28	6	8	-	14
Розділ 2. Особливості основних видів страхування					
Особисте страхування	4	2	-	-	2
Майнове страхування	6	2	-	2	2
Страхування відповідальності	6	2	-	2	2
Перестраховання і співстраховання	8	2	-	2	4
Соціальне страхування з тимчасової втрати працездатності	6	2	-	-	4
Соціальне страхування на випадок безробіття	4	-	-	-	4
Соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності	10	-	4	2	4
Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування	10	-	4	2	4
Фінансова надійність страхової компанії	8	-	2	2	4
Всього за розділ 2	62	10	10	12	30
Усього годин	90	16	18	12	44

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА. 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СТРАХУВАННЯ. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ В СТРАХУВАННІ

Мета заняття – розкрити необхідність, сутність та роль страхування у соціальній та економічній інфраструктурі суспільства, визначення його характерних ознак, основне призначення, властиві йому функції та принципи, на яких ґрунтується страхування, завдання та функції органів державного нагляду за страховою діяльністю в Україні.

План заняття:

1. Обговорення навчальних питань.
2. Виступи з рефератами, презентаціями, доповідями.

Питання для обговорення:

1. Що являє собою страхування?
2. Визначте зміст основних функцій страхування.
3. Що Ви розумієте під страховим фондом?
4. Назвіть найбільш поширені форми страхового фонду та джерела їх формування.
5. На яких принципах здійснюється страхова діяльність?
6. Назвіть спільні риси і відмінності між економічними категоріями: «страхування», «кредит», «фінанси».
7. Дайте визначення понять «страховий платіж» та «страхове відшкодування».
8. Назвіть основні системи страхування.
9. Дайте визначення страхового ризику.
10. Назвіть основні ознаки страхового ризику.
11. Назвіть основні методи оцінювання ризику.
12. Що являє собою страховий тариф та бруто-ставка?
13. У чому полягає необхідність державного регулювання страхової діяльності?
14. Назвіть методи впливу держави на страхову діяльність.
15. Які органи здійснюють державне регулювання страхової діяльності в Україні?
16. За допомогою яких законів та нормативних документів здійснюється правове регулювання страхового ринку України?

Теми науково-дослідних робіт:

1. Виникнення та розвиток страхування.
2. Роль страхування в забезпеченні захисту майнових інтересів громадян.
3. Функції страхування в умовах соціально-економічного розвитку України.
4. Страхування як ринковий механізм забезпечення стабілізації економіки.
5. Перспективи розвитку страхування в ринковій економіці.
6. Необхідність державного регулювання страхової діяльності в умовах ринку.
7. Прямі та непрямі методи державного регулювання страхової діяльності в Україні.
8. Зарубіжний досвід державного регулювання страхової діяльності.

Глосарій термінів для перевірки знань:

1. **Диверсифікація** – дії страховика з метою зменшення страхового ризику і отримання більшого прибутку шляхом: 1) одночасного розвитку кількох, непов'язаних один з одним видів страхування, розширення спектру основних послуг; 2) поширення активності за межі основного бізнесу, що досягається розміщенням активів серед непов'язаних між собою об'єктів (акції, облигації, нерухомість, банківські депозити).

2. **Збиток страховий** – фактична сума втрати (шкоди), яку зазнав страхувальник в результаті настання страхового випадку, що підлягає відшкодуванню страховиком.
3. **Об'єкт страхування** – конкретний майновий інтерес страхувальника або застрахованої особи, котрому може бути завдано шкоди стихійним лихом, нещасним випадком чи іншою страховою подією.
4. **Отримувач страхового відшкодування, або страхової суми** – фізична чи юридична особа, яка за умовами страхування має право на отримання відповідних грошових засобів.
5. **Страховий захист** – сукупність розподільних та перерозподільних відносин із приводу відшкодування збитків і надання матеріальної допомоги громадянам при загибелі або ушкодженні матеріальних об'єктів, утратах у сімейних доходах населення у зв'язку з утратою здоро в'я, працездатності та іншими подіями.
6. **Страховий інтерес** – усвідомлена по треба в захисті майна, доходів, життя, здоро в'я, працездатності тощо шляхом страху вання.
7. **Страхова сума** – сума, на котру стра хується об'єкт за законом чи за договором. Страхова сума не може бути вищою за вартість об'єкта, що підлягає страхуванню. Це обсяг відповідальності страховика перед страхувальником, максимальна грошова сума, в межах якої здійснюється страхове відшкодування в разі настання страхової події.
8. **Страховик** – юридична особа, яка здійснює страхування на підставі отриманої від певних державних органів ліцензії.
9. **Страхувальник** – юридична або фізич на особа, котра вступила в страхові відносини зі страховиком, сплачує страхові внески і пре тендує на страхове відшкодування збитків за застрахованими подіями.
10. **Страховий випадок** – подія, з настан ням якої страховик зобов'язаний за законом (обов'язкове страхування) чи за дого вором (добровільне страхування) виплати ти страхове відшкодування (або страхову суму).
11. **Страхове відшкодування** – грошова компенсація, котру повинен виплатити страховик страхувальнику в обсязі збитків та в межах страхової суми з настанням страхового випадку.
12. **Страхова відповідальність (страхове покриття)** – зобов'язання страховика сплачувати страхове відшкодування (страхову суму) за передбаченої умовами стра хування сукупності подій чи окремої події.
13. **Страхове свідоцтво (страховий поліс)** – документ, що засвідчує факт страхування відповідно до правил страхування.
14. **Страхове поле** – максимальна кількість об'єктів, котрих можна застрахувати на добровільних засадах.
15. **Страховий внесок (премія, платіж)** – плата за страхування, сума, яку сплачує страхувальник страховикові за зобов'язання відшкодувати збитки в разі настання страхового випадку.
16. **Франшиза (фр. franchise – нільга)** – передбачена договором частина збитків, що в разі настання страхової події не відшкодовується страховиком.
17. **Функції страхування** – прояв сутності страхування в дії. За допомогою функцій виявляється сутність та зміст економічної категорії страхування.
18. **Шкода** – наслідок порушення прав, що охороняються законом, та інтересів суб'єктів цивільних правовідносин (держави, організацій або громадян).
19. **Аварійний комісар** – фахівець, який за дорученням страховика визначає причину, характер і розмір збитків та видає аварійний сертифікат.
20. **Аварійний сертифікат** – документ, що видається страхувальникові аварійним комісаром, агентом або іншим уповноваженим представником страховика на підставі наслідків огляду пошкодженого об'єкта.

21. **АктUARні розрахунки** – система математичних і статистичних методів розрахунку страхових тарифів.
22. **Андеррайтер** – висококваліфікований фахівець страховика, уповноважений розглядати пропозиції з прийняття ризиків на страхування, оцінює ризики, визначає ставки страхових премій та оформляє страхові поліси.
23. **Антропогенні ризики** – ризики, що виникають лише як наслідок різноманітної господарської та науково-технічної діяльності людей.
24. **Брутто-премія** – загальна сума страхових внесків, визначена на основі страхової суми і брутто-ставки.
25. **Брутто-ставка** – страховий тариф, сума визначеної нетто-премії і навантаження.
26. **Великі ризики** – ризики, які завдають менш відчутну економічну шкоду, але є можливість їх передбачити та визначити спричинені ними потенційні збитки.
27. **Катастрофічні (масові) ризики** – ризики, спричинені руйнівною дією природи або господарською діяльністю людини, які зумовлюють численні майнові збитки у особливо великих розмірах та людські жертви.
28. **Котирування** – визначення страховиком ставки премії, за якою він готовий застрахувати ризик.
29. **Ліквідація збитків** – комплекс робіт з визначення і виплати страхового відшкодування.
30. **Майнові ризики** – ризики, що стосуються майна та майнових інтересів страхувальників.
31. **Навантаження** – частина брутто-ставки, яка призначена для забезпечення фінансування витрат страховика на ведення справи та отримання ним планового прибутку від проведення страхових операцій.
32. **Нетто-премія** – брутто-премія за вирахуванням навантаження.
33. **Нетто-ставка** – частина страхового тарифу, що забезпечує можливість страховика відшкодувати збитки за видами ризикового страхування та здійснити виплати зі страхування життя шляхом формування страхових резервів.
34. **Носій ризику** – суб'єкт, який бере на себе тягар наслідків ризику

ТЕМА. 2. КЛАСИФІКАЦІЯ СТРАХУВАННЯ

Мета заняття – розглянути класифікацію страхування за економічною, юридичною та історичною ознаками, а також за формами проведення.

План заняття:

1. Обговорення навчальних питань.
2. Виступи з рефератами, презентаціями, доповідями.

Питання для обговорення:

1. У чому полягає необхідність класифікації страхування?
2. За якими основними ознаками класифікують страхування?
3. Як класифікують страхування за історичною ознакою?
4. Які основні галузі страхування Ви знаєте?
5. Назвіть підгалузі страхування.
6. Як класифікується страхування за статусом страховика?
7. У чому полягає сутність класифікації страхування за спеціалізацією страховика?
8. З якою метою здійснюється класифікація страхування за юридичною ознакою?
9. Які форми страхування Ви знаєте?

10. Назвіть порядок встановлення правил проведення обов'язкового та добровільного страхування.

Теми науково-дослідних робіт:

1. Необхідність класифікації страхування в умовах розвитку страхового бізнесу в Україні.
2. Роль класифікації страхування за історичною ознакою в розвитку теорії та практики страхової діяльності.
3. Міжнародні норми страхової класифікації при ліцензуванні видів страхування.
4. Необхідність та значення класифікації страхування за спеціалізацією страховика.
5. Страхові відносини між суб'єктами при обов'язковій та добровільній формах страхування.

Глосарій термінів для перевірки знань:

1. **Вид страхування** – страхування однорідних об'єктів від характерних для них небезпек.
2. **Державне обов'язкове страхування** – форма страхування, при якій визначені законодавством страхувальники сплачують страхові внески за рахунок державного бюджету (страхування військовослужбовців, працівників правоохоронних органів, податкової і митної служби, народних депутатів та деяких інших категорій працівників).
3. **Добровільне страхування** – форма страхування, що здійснюється на основі добровільно укладеного договору між страховиком і страхувальником.
4. **Класифікація страхування** – система поділу страхування на сфери діяльності, галузі, підгалузі, види і форми, що має за мету сприяння функціонуванню страхового ринку, впорядкування звітності страховиків та державного регулювання страхової діяльності, розвитку міжнародної страхової інтеграції.
5. **Морське страхування** – один із найдавніших видів страхування, що охоплює страхування суден, вантажів і фрахту від різних видів небезпек під час виконання рейсу.
6. **Обов'язкове страхування** – форма страхування, що ґрунтується на принципах обов'язковості як для страхувальника, так і для страховика.
7. **Особисте страхування** – галузь страхування, в якій об'єктом страхових відносин є життя, здоров'я і працездатність людини.
8. **Соціальне страхування** – система гарантованого матеріального забезпечення громадян у старості, у разі втрати працездатності, при вагітності та інших обумовлених законом випадках за рахунок коштів спеціальних фондів, що акумулюються державою з внесків підприємств, організацій і установ згідно з визначеними нормами.
9. **Страхування відповідальності** – галузь страхування, де об'єктом є відповідальність страхувальника перед третіми особами, яким може бути завдано шкоди внаслідок його безвідповідальності.
10. **Страхування від вогню** – один з найбільш давніх і традиційних видів майнового страхування, що забезпечує компенсацію шкоди, нанесеної майну вогнем, ударом блискавки, вибухом та іншими причинами, що призвели до пожежі.
11. **Транспортне страхування** – узагальнене поняття при страхуванні всіх видів транспортних ризиків.
12. **Форми страхування** – страхування може бути обов'язковим і добровільним. Обов'язкове страхування запроваджується законами України. Добровільне страхування здійснюється на основі правил, що розробляються страховими компаніями.

ТЕМА. 3. ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ, ЙОГО ПРИНЦИПИ, ФУНКЦІЇ ТА НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета заняття – розкрити сутність і значення соціального страхування, його принципи, функції та напрямки діяльності.

План заняття:

1. Обговорення навчальних питань.
2. Виступи з рефератами, презентаціями, доповідями.

Питання для обговорення:

1. У чому полягає сутність соціального страхування?
2. Які Ви знаєте основні форми соціального захисту?
3. У чому полягає відмінність між соціальним забезпеченням, соціальним страхуванням та соціальною допомогою?
4. Назвіть ознаки соціального забезпечення.
5. Наведіть базові характеристики соціального страхування, що вигідно відрізняють його від інших форм соціального захисту.
6. Визначте історичні етапи розвитку соціального страхування.
7. Назвіть функції соціального страхування.
8. Охарактеризуйте основні принципи соціального страхування.
9. Назвіть основні суб'єкти соціального страхування.
10. Які особи підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню?
11. Що є об'єктом соціального страхування?
12. Дайте визначення категоріям «страховий ризик» та «страховий випадок».
13. Що таке соціальний ризик та коли він настає?
14. Які соціальні ризики є найбільш поширеними у соціальному страхуванні?
15. Назвіть форми та види соціального страхування.
16. Охарактеризуйте основні засади, на яких базується обов'язкове соціальне страхування.
17. Які види загальнообов'язкового державного соціального страхування визначені українським законодавством? Дайте їх коротку характеристику.
18. Хто виступає суб'єктами права соціального захисту в Україні?
19. Роль місцевих органів влади організації соціального захисту громадян?

Теми науково-дослідних робіт:

1. Економічний зміст соціального страхування, його принципи, функції та напрямки діяльності.
2. Соціальна політика та соціальний захист населення.
3. Фінансовий механізм регулювання соціального страхування.
4. Організаційні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування

Глосарій термінів для перевірки знань:

1. **Соціальна допомога** – це короткострокова (одноразова або періодична) виплата, цільовим призначенням якої є компенсація втраченого заробітку чи додаткова підтримка громадян у випадку настання соціального ризику за рахунок коштів соціальних страхових фондів чи бюджету. Соціальні допомоги бувають страхові та не страхові.

2. **Соціальна пільга** – це передбачене законом повне або часткове звільнення певних категорій громадян від виконання обов'язку, або надання додаткових прав при настанні соціального ризику.
3. **Соціальна політика** – система правових, організаційних та інших заходів державних і недержавних установ та організацій, що враховують економічний потенціал країни і спрямовані на підтримання соціальної стабільності в суспільстві, створення умов для зростання добробуту працездатних осіб та забезпечення належного рівня життя тих, хто через непрацездатність чи інші життєві обставини не має достатніх засобів до існування.
4. **Соціальне забезпечення** – це надання певним категоріям громадян соціальних виплат за рахунок коштів бюджетів. Соціальні виплати малозабезпеченим сім'ям, сім'ям з дітьми, жертвам війни чи політичних репресій.
5. **Соціальне страхування від нещасних випадків** – нещасний випадок на виробництві або професійне захворювання (у тому числі встановлене чи виявлене в період, коли потерпілий не перебував у трудових відносинах з підприємством, на якому він захворів), що спричинили застрахованому професійно зумовлену фізичну чи психічну травму; нещасний випадок або професійне захворювання, яке сталося внаслідок порушення застрахованим нормативних актів про охорону праці.
6. **Соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності** – подія, з настанням якої виникає право застрахованої особи, членів її сім'ї або іншої особи на отримання відповідно до Закону матеріального забезпечення або соціальних послуг.
7. **Соціальний мінімум (бюджет мінімального достатку)** – мінімальні норми задоволення фізіологічних, соціальних і духовних потреб. Це вартість товарів та послуг, які суспільство визнає необхідними для збереження прийняттого рівня життя.
8. **Соціальні послуги** – послуги, що надаються особам за рахунок коштів Пенсійного фонду.
9. **Страхова організація** – страховик, який має ліцензію на здійснення страхування життя та відповідає вимогам, встановленим національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, та Законом України "Про страхування".
10. **Страховий випадок** – це подія, через яку:
11. **Страховий ризик** – обставини, внаслідок яких особи можуть втратити роботу і потребують матеріальної підтримки та соціальних послуг.
12. **Страховий стаж** – період (строк), протягом якого особа підлягає соціальному страхуванню відповідно до видів соціального страхування.
13. **Страховий стаж** – період (строк), протягом якого особа підлягає страхуванню на випадок безробіття та за який сплачено страхові внески (нею, роботодавцем).
14. **Страховий стаж** – період (строк), протягом якого особа підлягала державному соціальному страхуванню, якою або за яку сплачувався збір на обов'язкове державне пенсійне страхування згідно із законодавством, що діяло раніше, та/або підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню і за який сплачено страхові внески.
15. **Страховик** – Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.
16. Страховик – Фонд соціального страхування України.
17. **Страхові внески** – кошти відрахувань на окремі види загальнообов'язкового державного соціального страхування, сплачені згідно із законодавством, кошти, що надходять від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

ТЕМА. 4. ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ФОНДУ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ

Мета заняття – розкрити правові та організаційні засади Фонду соціального страхування України.

План заняття:

1. Обговорення навчальних питань.
2. Виступи з рефератами, презентаціями, доповідями.

Питання для обговорення:

1. Історія розвитку Фонду соціального страхування України.
2. Назвіть основні функції Фонду соціального страхування України.
3. Що є головним завданням Фонду соціального страхування України?
4. Хто здійснює управління Фондом соціального страхування України?
5. Хто затверджує бюджет Фонду соціального страхування України на наступний рік?
6. Хто входить до складу правління Фонду соціального страхування України?
7. Які повноваження має правління Фонду соціального страхування України?
8. Якими повноваженнями наділена виконавча дирекція Фонду соціального страхування України?
9. Яку відповідальність несе Фонд соціального страхування України?
10. Назвіть джерела формування доходів бюджету Фондом соціального страхування України?
11. На які цілі використовуються кошти Фондом соціального страхування України?
12. Хто здійснює управління майном Фонду та його матеріально-технічне забезпечення?
13. Види матеріального забезпечення та соціальних послуг, що здійснюються Фондом соціального страхування України.
14. У чому полягає сутність державного регулювання соціального страхування?
15. Яка мета державного регулювання соціального страхування?
16. Назвіть принципи державного регулювання соціального страхування.
17. Які органи здійснюють державне регулювання соціального страхування?
18. У чому полягає сутність нормативно-правового регулювання соціального страхування?
19. Перелічіть принципи формування державних соціальних стандартів.
20. Сутність та значення прожиткового мінімуму і як він впливає на рівень соціального захисту населення в країні?
21. У чому полягає сутність моніторингу в сфері соціального страхування?
22. У чому полягає сутність державного контролю в сфері соціального страхування?
23. Назвіть основні функції державного контролю в сфері соціального страхування.

Теми науково-дослідних робіт:

1. Управління Фондом соціального страхування.
2. Контроль та нагляд за діяльністю Фонду соціального страхування України.

Теми рефератів:

1. Державне регулювання рівня і якості життя населення України.
2. Порівняльний аналіз правової бази соціального страхування в Україні та у світі.
3. Фінансовий механізм регулювання соціального страхування в Україні.
4. Фінансові та організаційні засади соціального страхування в Україні.
5. Досвід регулювання соціального регулювання в Україні.

Взяти участь в обговоренні наведених нижче проблем:

1. Що включає механізм державного регулювання соціального страхування в Україні.
2. Які показники характеризують рівень життя населення України.
3. Що включають в себе державні соціальні гарантії.
4. Що включає державне регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні.
5. Взаємозв'язок суб'єктів загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Завдання для індивідуальної роботи:

1. Визначити показники рівня людського розвитку України, використовуючи статистичні дані.
2. Зробити порівняння існуючих соціальних гарантій з базовими соціальним стандартом (прожитковий мінімум).

Розрахунок суми допомоги з тимчасової непрацездатності можна провести у декілька етапів:

Етап 1. Визначаємо базу для обчислення середнього заробітку.

Етап 2. Знаходимо середньоденну заробітну плату (СД), поділивши базу, обчислену на першому етапі розрахунку, на кількість відпрацьованих робочих днів у розрахунковому періоді.

Етап 3. Обчислюємо загальну суму допомоги з тимчасової непрацездатності (Д1) у тому числі за рахунок підприємства (Д2) і за рахунок Фонду (Д3). Зробити це можна за формулою:

$D1 = CD \times Чд.н. \times V\%$, де:

Чд.н. – число невідпрацьованих робочих днів згідно з листком непрацездатності;

V% – відсоток розміру виплати, що залежить від стажу і деяких інших умов.

Етап 4. Розраховуємо суму допомоги, що виплачується за рахунок підприємства:

$D2 = D1 \times Чд.н.в.п. : Чд.н.$, де:

Чд.н.в.п. – число невідпрацьованих робочих днів у поточному місяці, що припадають на перші п'ять календарних днів непрацездатності, які оплачує підприємство.

Етап 5. Визначаємо суму допомоги, що виплачується за рахунок Фонду (тільки якщо число днів непрацездатності перевищує 5):

$D3 = D1 - D2$

Тепер перейдемо до прикладів, на яких і розглянемо нарахування допомог з тимчасової непрацездатності, що зустрічаються найчастіше.

Приклад 1. Працівнику розрахована сума лікарняних за період тимчасової непрацездатності з 20.07.2015 р по 19.08.2015 р 3 них перші 5 календарних днів (з 20.07.2015 р по 24.07.2015 р оплачуються роботодавцем самостійно). Решта 26 календарних днів оплачуються за рахунок ФСС з ТВП. Страховий стаж працівника становить 5 років, а середньоденна зарплата, розрахована виходячи з фактичної зарплати за останні 12 календарних місяців, становить 150 грн.

Виходячи з ст. 24 Закону №1105, працівникові, страховий стаж якого складає 5 років, середньоденна зарплата для оплати лікарняних береться в розмірі 70%. Таким чином, лікарняні працівнику (як за рахунок роботодавця, так і за рахунок ФСС) повинні бути нараховані таким чином:

$(5 + 26) \times 150,00 \times 70\% = 3255,00$ грн.

Приклад 2. Візьмемо умови прикладу 1 і припустимо, що середньоденна зарплата працівника, розрахована виходячи з фактичної зарплати за останні 12 календарних місяців, становить 700,00 грн. Як бачимо, така середньоденна зарплата перевищує середньоденну зарплату, розраховану виходячи з максимальної місячної величини доходу, з якої сплачується ЄСВ: $20706 : 30,44 = 680,22$ грн.

Тому роботодавець зобов'язаний розрахувати лікарняні виходячи з меншої з розрахованих середньоденних, з урахуванням розміру страхового стажу працівника: $680,22 \times (5 + 26) \times 70\% = 14760,77$ грн.

Приклад 3. Візьмемо умови прикладу 1, але припустимо, що у працівника за останні 12 календарних місяців немає 6 місяців страхового стажу. У цьому випадку середньоденна зарплата працівника не повинна перевищувати середньоденну зарплату, розраховану виходячи з мінімальної зарплати. Припустимо, що середньоденна зарплата працівника, розрахована виходячи з фактичної оплати праці, склала 70,00 грн на день. Зверніть увагу: у цьому випадку середньоденна зарплата розраховується незалежно від страхового стажу працівника, тобто в порівняння беруться всі 100% такої середньоденної зарплати.

Згідно з п. 5 і 29 Порядку №1266, середньоденна зарплата виходячи з мінімальної зарплати вважається в даному випадку шляхом ділення мінімальної зарплати, встановленої в місяці настання страхового випадку, на середньомісячну кількість календарних днів: $1218 : 30,44 = 40,01$ грн

І оскільки її значення менше, то саме виходячи з неї і буде сплачений весь період тимчасової непрацездатності працівника:

$$(5 + 26) \times 40,01 = 1240,31 \text{ грн.}$$

Приклад 4. Працівник хворів з 4 по 13 лютого, на який припадає 8 робочих днів. За серпень попереднього року – січень поточного йому було нараховано 19 560 грн, кількість робочих днів у цьому періоді – 128. Отже середньоденний зарібок становить: $19560/128=152,81$ грн

Страховий стаж – 7 років (70% коригування).

Тож сума лікарняних складе – $152,81 \times 70\% \times 8 \text{ р.д.} = 855,76$ грн

За рахунок підприємства оплачується 3 р.д – 320,91 грн, а за рахунок фонду решта 5 р.д. – 534,85 грн.

№ п.п.	Зміст операції	Дт	Кт	Сума, грн
1	Нараховано лікарняні за перші 5 днів непрацездатності	949	663	320,91
2	Нараховано лікарняні зарахунок Фонду	378	663	534,85
3	Нараховано ЄСВ (22% від 855,76 грн)	949	651	188,27
5	Утримано ПДФО((855,76)*18%)	663	641	154,04
6	Утримано військовий збір (855,76*1,5%)	663	642	12,84
7	Перераховано оплату перших 5 днів непрацездатності на картку працівника	663	311	154,03
8	Надійшли кошти від Фонду на спецрахунок	311	378	534,85
9	Перераховано решту лікарняних працівнику	663	311	534,85

Приклад 5. Працівнику розрахована сума лікарняних за період тимчасової непрацездатності з 20.02.2017 р. до 21.03.2017 р. З них перші 5 календарних днів (з 20.02.2017 р. до 24.02.2017 р. оплачуються роботодавцем самостійно). Решта 24 календарних днів оплачуються за рахунок ФСС з ТВП. Страхового стажу за 12 місяців розрахункового періоду у працівника тільки 3 місяці.

Денна виплата працівника, розрахована виходячи з середньоденної зарплати з фактичної оплати праці з урахуванням зменшення на 50% відповідно до страхового стажу, склала 170,00 грн в день (умовно).

Середньоденна зарплата виходячи з мінімальної зарплати визначається в цьому випадку шляхом ділення мінімальної зарплати, встановленої в місяці настання страхового випадку, на середньомісячну кількість календарних днів $3200/30,44 = 105,13$ грн

І, оскільки її значення менше, то саме виходячи з неї і буде оплачений весь період тимчасової непрацездатності працівника:

$$(5 + 25) \times 105,13 = 3153,90 \text{ грн.}$$

При нарахування та виплаті декретних в 2018 р. пам'ятайте, що сума середньоденної ЗП має бути не нижче: $3723/30,44 = 122,31$ грн на день.

Так як в 2017 р. у працівниці цілком могла бути ЗП нижче за 3723,00 грн пам'ятайте про це.

Також нагадаємо, з 01.01.2018 р. змінилася межа нарахування ЄСВ. З 01.01.2018 року вона становить 15 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом.

З 1 січня 2018 р. розмір мінімальної зарплати в місячному розмірі становить 3723 гривень. А максимальна база нарахування ЄСВ становить $3723 \times 15 = 55\,845$ грн

Глосарій термінів для перевірки знань:

1. **Фонд соціального страхування України** – державний цільовий фонд, який здійснює керівництво та управління загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням в Україні від нещасного випадку, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та медичним страхуванням, провадить акумуляцію страхових внесків, контроль за використанням коштів, забезпечує фінансування виплат за цими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування та здійснює інші функції згідно із затвердженим статутом. Фонд соціального страхування України утворюється шляхом злиття Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України та Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.
2. **Страхові кошти** – акумульовані страхові внески, суми від фінансових санкцій та інші надходження відповідно до законодавства для здійснення матеріального забезпечення, страхових виплат та надання соціальних послуг.
3. **Страхові ризики за соціальним страхуванням від нещасного випадку** – обставини, внаслідок яких може статися нещасний випадок або професійне захворювання.
4. **Страхові ризики за соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності** – обставина, внаслідок якої застрахована особа або члени її сім'ї можуть тимчасово втратити засоби існування та потребувати матеріального забезпечення або надання соціальних послуг.
5. **Страховальники** – роботодавці та інші особи, які відповідно до закону сплачують єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та/або є платниками.
6. **Суб'єкти соціального страхування** – застрахована особа, члени її сім'ї або інша особа у випадках, страховальник та страховик.
7. **Суб'єкти страхування на випадок безробіття** – застраховані особи, а у випадках, також члени їх сімей та інші особи, страховальники та страховик.
8. **Уповноважений банк** – банк, який здійснює свою діяльність відповідно до законодавства про банки і банківську діяльність та провадить розрахунково-касові операції з коштами Пенсійного фонду.

9. **Фізіологічний мінімум** – вартість товарів та послуг, необхідних для задоволення тільки основних фізіологічних потреб, причому протягом відносно короткого періоду, практично без придбання одягу, взуття, інших непродовольчих товарів.
10. **Фонд загальнообов’язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття** створюється для управління страхуванням на випадок безробіття, акумуляції страхових внесків, контролю за використанням коштів, виплати забезпечення та надання соціальних послуг, здійснення інших функцій.
11. **Пенсійні виплати** – грошові виплати в системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування, що здійснюються у вигляді пенсії, довічної пенсії або одноразової виплати.
12. **Пенсіонер** – особа, яка отримує пенсію, довічну пенсію, або члени її сім’ї, які отримують пенсію в разі смерті цієї особи.
13. **Пенсія** – щомісячна пенсійна виплата в солідарній системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування, яку отримує застрахована особа в разі досягнення нею передбаченого цим Законом пенсійного віку чи визнання її особою з інвалідністю, або отримують члени її сім’ї.
14. **Персоніфікований облік у системі загальнообов’язкового державного соціального страхування** – організація та ведення обліку відомостей про застраховану особу, що здійснюється відповідно до законодавства і використовується в системі загальнообов’язкового державного соціального страхування.
15. **Працюючий пенсіонер** – особа, якій призначено пенсію та яка є застрахованою.
16. **Представники застрахованих осіб** – профспілки або їх об’єднання чи інші уповноважені найманими працівниками органи (представники).
17. **Представники роботодавців** – організації роботодавців, їх об’єднання чи інші уповноважені роботодавцями органи (представники).
18. **Прожитковий мінімум** – мінімальна кількість життєвих засобів, необхідних для підтримки життєдіяльності працівника та відновлення його робочої сили. Він визначає нижню межу суспільно необхідного рівня життя за певних умов розвитку суспільства і є динамічною соціально–економічною категорією.
19. **Професійна діяльність з управління активами в частині пенсійних активів** – професійна діяльність, що розуміється в значенні, визначеному Законом України "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні" та пов’язана з управлінням пенсійними активами Накопичувального фонду з метою збереження їх вартості та отримання інвестиційного доходу на користь застрахованих осіб.
20. **Професійне захворювання** – захворювання, що виникло внаслідок професійної діяльності застрахованого та зумовлюється виключно або переважно впливом шкідливих речовин і певних видів робіт та інших факторів, пов’язаних з роботою.

ТЕМА. 5. ОСОБИСТЕ СТРАХУВАННЯ

Мета заняття – розкрити сутність і призначення особистого страхування, його ролі в забезпеченні соціального захисту громадян, основних видів і форм особистого страхування, а також перспектив його розвитку в Україні.

План заняття:

1. Обговорення навчальних питань.
2. Виступи з рефератами, презентаціями, доповідями.

Питання для обговорення:

1. Що являє собою особисте страхування?

2. Що є об'єктом особистого страхування?
3. Яким чином оцінюються об'єкти, які підлягають страхуванню в особистому страхуванні?
4. Чим відрізняється страхування від нещасних випадків від медичного страхування?
5. За рахунок яких джерел здійснюється індивідуальне та колективне особисте страхування?
6. Яким чином укладається договір страхування при обов'язковому страхуванні пасажирів?
7. Що є страховим випадком при страхуванні життя?
8. Від чого залежить термін дії договору особистого страхування?
9. Від чого залежить розмір страхової суми, яка вказується в договорі особистого страхування?
10. За наявності яких захворювань страхова компанія має право відмовити в укладанні договору особистого страхування.

Теми науково-дослідних робіт:

1. Оцінка об'єктів особистого страхування: механізм та особливості.
2. Проблеми та перспективи розвитку ринку страхування життя в Україні.
3. Види та порядок проведення обов'язкового страхування від нещасних випадків в Україні.
4. Перспективи запровадження обов'язкового медичного страхування в Україні.
5. Медичне страхування в країнах ЄС

Глосарій термінів для перевірки знань:

1. **Акт про нещасний випадок** – документ, що складається адміністрацією і комітетом професійної спілки підприємства-страхувальника, якщо з їх працівником (застрахованим), стався нещасний випадок, пов'язаний з виконанням службових обов'язків. Акт надсилається до страховика для оформлення страхових виплат.
2. **Асистанс** – перелік послуг (в рамках договору страхування), які надаються при настанні страхового випадку (хвороби, нещасного випадку) через медичне, технічне і фінансове сприяння. Широко використовується в зарубіжних країнах при страхуванні подорожуючих під час поїздок за кордон.
3. **Вигодонабувач** – особа, визначена страхувальником для отримання належних сум страхових виплат у разі, якщо страхувальник (застрахований) не буде здатний скористатися ними самостійно.
4. **Викупна сума** – грошова сума, котра виплачується страховиком у разі дострокового припинення дії договору страхування життя та розраховується математично згідно з методикою та у відповідності до чинного законодавства і є невід'ємною частиною правил страхування життя.
5. **Застрахований** – особа, на користь як ої укладено договір в особистому страхуванні, де об'єктом страхового захисту є її життя, здоров'я і працездатність, має право на отримання страхової суми згідно з договором.
6. **Нещасний випадок** – раптовий вплив на тіло застрахованої особи, що призвів до втрати нею працездатності, травматичного ушкодження, каліцтва або смерті.
7. **Медичне страхування** – підгалузь особистого страхування, що включає види страхування на випадок втрати здоров'я від хвороби.
8. **Медичні установи (суб'єкти медичного страхування)** – лікувально-профілактичні заклади, що надають послуги з медичного страхування і мають ліцензію на здійснення лікувально-профілактичної діяльності.
9. **Страхова медицина** – система охорони здоров'я, що фінансується за допомогою грошових фондів, створених на основі медичного страхування.

10. **Страховий випадок при медичному страхуванні** – звернення застрахованої особи до медичного закладу у зв'язку з гострим захворюванням, загостренням хронічного захворювання, травмою, отруєнням, нещасним випадком, іншим розладом здоров'я.

ТЕМА. 6. МАЙНОВЕ СТРАХУВАННЯ

Мета заняття – розкрити економічну сутність майнового страхування, його необхідність і значення, форми та види, особливості проведення в Україні.

План заняття:

1. Обговорення навчальних питань.
2. Виступи з рефератами, презентаціями, доповідями.

Питання для обговорення:

1. Назвіть суб'єктів договору майнового страхування.
2. Що покладено в основу класифікації об'єктів майнового страхування?
3. Як визначити страхову суму, страховий платіж та страхове відшкодування при страхуванні майна підприємств виробничої і невиробничої сфери?
4. Як установити страхову суму, страховий платіж та страхове відшкодування при страхуванні домашнього майна громадян?
5. У чому відмінність між поняттями «страхова оцінка» й «страхова сума»?
6. У чому відмінність між поняттями «страхове відшкодування» та «школа в разі настання страхового випадку»?
7. За яких умов може бути застрахованим особливо цінне домашнє майно?
8. Розкрийте сутність та значення автокаско?
9. Яким чином визначається страхова сума при страхуванні автокаско?
10. Від яких чинників залежить розмір страхового платежу при страхуванні автотранспортних засобів?

Теми науково-дослідних робіт:

1. Місце майнового страхування в системі страхового захисту.
2. Суб'єкти та об'єкти страхування майна підприємств в Україні.
3. Особливості страхування домашнього майна громадян в країнах ЄС.
4. Умови та порядок страхування особливо цінного майна громадян.
5. Правила страхування автокаско провідними страховиками України.

Глосарій термінів для перевірки знань:

1. **Аварійне застереження** – умова страхування, що передбачає франшизу. Міститься переважно серед стандартних застережень щодо суден і вантажів. В полісах з неморського страхування в аварійному застереженні звичайно вказується, що збитки підлягають відшкодуванню пропорційно відношенню страхової суми до страхової вартості об'єкта страхування.
2. **Аварійний внесок** – платіж, що вноситься власником судна у клуб взаємного страхування. З А.в. утворюється страховий фонд, що витрачається клубом на оплату претензій.
3. **Аварія** – шкода та збитки, спричинені транспортному засобу, вантажу або фрахту у процесі перевезення.
4. **Авіаційне страхування** – комплекс страхових послуг, що включає: страхування авіа-каско, страхування авіазапчастин та двигунів, пасажирів від нещасних випадків, членів екіпажів, авіадиспетчерів та інших спеціалістів, страхування

- відповідальності аеропортів та власників (операторів) ангарів, відповідальності виробників повітряних суден та іншої продукції авіаційно-промислового комплексу і пов'язаних з авіацією галузей.
5. **Автотранспортне страхування** – спеціалізована галузь страхування, яка пов'язана з експлуатацією засобів автотранспорту. А.с. містить в якості самостійних видів: страхування засобів автотранспорту та страхування цивільної відповідальності власників засобів автотранспорту за збиток, спричинений ними третім особам.
 6. **Витрати на одержання страхового відшкодування** – витрати на відшкодування збитку чи витрати на урегулювання претензій, таких як судові витрати, збори і витрати на оплату послуг незалежних оцінювачів, адвокатів, свідків та інші витрати на покриття особливих претензій.
 7. **Заходи превентивні** – заходи з попередження загибелі і пошкодження застрахованого майна, передбачають витрати, пов'язані з пропагандою і проведенням відповідних організаційно масових заходів, спрямованих на збереження застрахованого майна.
 8. **Майнове страхування** – галузь страхової діяльності, в якій об'єктом страхування є майно, що знаходиться у власності, розпорядженні або використанні юридичних та фізичних осіб.
 9. **Оцінка страхова** – 1) вартість майна, що приймається для цілей страхування; 2) процес визначення вартості майна. О. с. визначається за балансовою вартістю майна з урахуванням амортизації (зносу).
 10. **Повна загибель** – знищення застрахованих предметів внаслідок стихійного лиха, нещасного випадку або іншої події або пошкодження їх у такій мірі, коли відновлення неможливе.
 11. **Позов по відшкодуванню шкоди (збитку)** – звернення до суду, арбітражу за захистом порушеного права чи інтересу, що охороняється законом, з метою відновлення попереднього стану, протизаконно пошкодженого майна чи іншого багатства, а коли таке відновлення неможливе, – відшкодування понесених збитків.
 12. **Позовна давність** – термін дня захисту за позовом особи, права якої порушено. Умовами страхування, як правило, передбачаються конкретні строки, протягом яких страхувальник чи інші зацікавлені особи можуть подати до страхової компанії вимоги, що випливають із договору страхування.

ТЕМА. 7. СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Мета заняття – вивчення необхідності, сутності та особливостей страхування відповідальності, його підгалузей і видів. Окрема увага приділяється основним принципам і умовам страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів, порядку визначення страхових премій та страхових відшкодувань за цього виду страхування.

План заняття:

1. Обговорення навчальних питань.
2. Виступи з рефератами, презентаціями, доповідями.

Питання для обговорення:

1. У чому полягає зміст страхування відповідальності?
2. Назвіть суб'єкти та об'єкти договору обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів.
3. Який порядок розрахунку страхових платежів за договором обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів.

4. Яка мета створення Моторного (транспортного) страхового бюро України?
5. На яку суму має право розраховувати застрахований у разі настання страхового випадку за договором обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів?
6. У яких випадках виплату страхового відшкодування здійснює Моторне (транспортне) страхове бюро України?
7. Які централізовані страхові резервні фонди створює Моторне (транспортне) страхове бюро і за якими напрямками використовуються кошти цих фондів?
8. Що являє собою Міжнародна система автострахування «Зелена картка»?
9. Якими є особливості об'єктів страхування при укладанні договору професійної відповідальності?
10. У чому полягає необхідність запровадження страхування відповідальності виробника за якість продукції (робіт, послуг)?

Теми науково-дослідних робіт:

1. Тенденції розвитку ринку страхування відповідальності в Україні.
2. Закордонний досвід страхування професійної відповідальності.
3. Страхування відповідальності за якість виробленої продукції: сутність та поширення в Україні.
4. Проблеми збереження довкілля та роль страхування відповідальності за екологічне забруднення у їх вирішенні.
5. Створення і функціонування міжнародної системи страхування «Зелена карта»

Глосарій термінів для перевірки знань:

1. ***Власники наземних транспортних засобів*** – юридичні та фізичні особи, які відповідно до законів України є власниками (користувачами) наземних транспортних засобів на підставі права власності, права господарського відання, оперативного управління, на основі договору оренди, довіреності або правомірно експлуатують транспортний засіб на інших законних підставах.
2. ***Забезпечений транспортний засіб*** – наземний транспортний засіб, зазначений у чинному договорі обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності, або, залежно від умов договору обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності, будь-який наземний транспортний засіб, який експлуатується особою, цивільно-правова відповідальність якої застрахована, на законних підставах.
3. ***«Зелена картка»*** – назва системи міжнародних договорів і страхового поліса зі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів, які виїжджають у країни-члени Міжнародної системи автострахування «Зелена картка».
4. ***Наземні транспортні засоби*** – пристрої, призначені для перевезення людей та/або вантажу, а також встановленого на ньому спеціального обладнання чи механізмів, які підлягають державній реєстрації та обліку в органах Державної автомобільної інспекції Міністерства внутрішніх справ України та/або допущені до дорожнього руху, а також ввезені на митну територію України для тимчасового користування, зареєстровані в інших країнах.
5. ***Обов'язковий ліміт відповідальності страховика*** – грошова сума, в межах якої страховик зобов'язаний провести виплату страхового відшкодування відповідно до умов договору страхування.
6. ***Особи, відповідальність яких застрахована*** – визначені в договорі обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності особи, цивільно-правова відповідальність яких застрахована згідно з цим договором, або, залежно від умов

договору обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності, будь-які особи, що експлуатують забезпечений транспортний засіб.

7. **Потерпілі при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів** – треті юридичні та фізичні особи, життю, здоров'ю та/або майну яких внаслідок дорожньо-транспортної пригоди транспортним засобом заподіяна шкода, цивільно-правову відповідальність за яку несе власник цього транспортного засобу.
8. **Регрес** – право страховика на висування у межах фактично сплаченої страхувальником суми відшкодування збитку/претензії до третьої сторони, яка визнана судовими органами винною у настанні страхової події, з метою отримання від неї компенсації завданої шкоди.
9. **Страховики при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів** – страхові організації, що мають право на здійснення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів відповідно до вимог законодавства України.
10. **Страхувальники при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів** – юридичні особи та дієздатні громадяни, що уклали із страховиками договори обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності за шкоду, заподіяну життю, здоров'ю, майну третіх осіб під час експлуатації наземного транспортного засобу.

ТЕМА. 8. ПЕРЕСТРАХУВАННЯ І СПІВСТРАХУВАННЯ

Мета заняття – розкрити особливості проведення перестрахування, форми та методи його проведення, фінансово-економічну діяльність страховиків, а також сутність та механізм застосування співстрахування.

План заняття:

1. Обговорення навчальних питань.
2. Виступи з рефератами, презентаціями, доповідями.

Питання для обговорення:

1. Що називається перестрахуванням?
2. Які фактори впливають на ліміт власного утримання?
3. Чим відрізняється активне перестрахування від пасивного?
4. Назвіть види договорів пропорційного перестрахування.
5. Назвіть види договорів непропорційного перестрахування.
6. Чим відрізняється квотний договір перестрахування від ексцедентного?
7. У чому полягає зміст перестрахування перевищення збитків?
8. Як і кому здійснюється страхове відшкодування страховиком і перестраховиком у разі настання страхового випадку у страхувальника?
9. У якому випадкові укладається договір співстрахування?
10. Яким чином розподіляється відповідальність між страховиками при укладанні договору співстрахування?

Теми науково-дослідних робіт:

1. Витоки та світова історія розвитку перестрахування.
2. Співстрахування та його значення у розвитку страхування.
3. Державне регулювання перестрахових відносин в Україні.
4. Історія перестрахування у країнах Євросоюзу.
5. Тенденції розвитку ринку перестрахування в Україні.

Приклади вирішення задачі 1

Страховик уклав договір страхування об'єкта вартістю 3 200 тис. грн. при страховому тарифі 0,5 %. Власне утримання компанії 2 200 тис. грн., решта перестраховується у двох перестраховиків порівну. Величина комісії за укладення і супровід договору – 10%. Визначте:

- 1) страхові платежі, котрі отримає страховик і перестраховики;
- 2) величину комісійної винагороди, котру отримає страховик;
- 3) розмір страхового відшкодування, котре виплатять учасники процесу страхування і перестраховування, якщо збитки страхувальника становлять 700 тис. грн.

Розв'язок:

Виходячи з величини власного утримання страховика та враховуючи те, що застосовується пропорційна форма перестраховування, частка кожного учасника становить: частка страховика: $2\ 200 / 3\ 200 \times 100\% = 68,75\%$

частка перестраховиків: $100\% - 68,75\% = 31,25\%$

- 1) $SP = 3\ 200 \times 0,5\% = 16$ тис. грн. – страховий платіж, отриманий страховиком від страхувальника;
 $16 \times 68,75\% = 11$ тис. грн. – частка SP, котра залишається у страховика;
 $(16 - 11) : 2 = 2,5$ тис. грн. – частка SP, котру отримає кожен перестраховик;
- 2) $KV = 2,5 \times 10\% = 0,25$ тис. грн. – комісійна винагорода, котру сплатить кожен перестраховик страховикові;
- 3) $700\ 000 \times 68,75\% = 481,25$ тис. грн. – страхове відшкодування, фактично сплачене страховиком;
 $(700\ 000 - 481\ 250) : 2 = 109,375$ тис. грн. – страхове відшкодування, фактично сплачене кожним перестраховиком.

Розв'язіть задачі

Задача 1. Страхова компанія здійснює непропорційне перестраховування об'єкта вартістю 4 млн. грн., в якому бере участь 4 учасники (страховик і 3 перестраховики). Вартість об'єкта розділена на шари, ймовірність настання страхового випадку для яких наступна: пріоритет – 0,5; перший перестраховик – 0,25; другий перестраховик – 0,15; третій перестраховик – 0,10. Визначте: 1) страхові платежі для кожного учасника, якщо страховий тариф становить 0,5%; 2) величину страхового відшкодування і учасників виплати при збитках: а) 0,8 млн. грн.; б) 1,2 млн. грн.; в) 3,4 млн. грн.

Задача 2. Портфель страховика складається з трьох однорідних груп ризиків, які мають відповідно оцінку 200, 350, 533 тис. грн. Максимальний рівень власного утримання страховика в покритті ризиків – 400 тис. грн. У перестраховування передається квота в розмірі 25% страхового портфеля. Визначте: 1) форму перестраховування; 2) величину ризиків, переданих перестраховику за окремими групами та в цілому; 3) власну участь цедента в покритті ризиків; 4) проаналізуйте доцільність перестраховування всіх ризиків в портфелі страховика.

Задача 3. Цедент уклав ексцедентний договір перестраховування, згідно з яким участь страховика в покритті ризиків установлена в розмірі 250 тис. грн. Верхня максимальна межа відповідальності перестраховика – 500 тис. грн. 38 Визначте участь цедента і цесіонарія у відшкодуванні збитків, якщо в результаті страхового випадку їх розмір становить: а) 300 тис. грн.; б) 210 тис. грн.; в) 610 тис. грн.

Приклади вирішення задачі 2

Договором страхування майна між страховиком і страхувальником передбачено використання франшизи. Страхова сума становить 500 тис. грн. Розмір умовної франшизи – 15%. Збитки страхувальника внаслідок страхової події визначені в сумі 95 тис. грн.

В якому розмірі страховик повинен сплатити страхове відшкодування в даному випадку, а також при збитках в сумі 60. тис. грн.?

Визначте розмір страхового відшкодування при тих же умовах, але якщо франшиза буде безумовною.

Розв'язання:

- 1) знаходимо розмір франшизи: $500\ 000 \times 0,15 = 75\ 000$;
- 2) якщо франшиза умовна, то при збитках 95 тис. грн., страхове відшкодування складе 95 тис. грн., оскільки розмір збитків перевищує розмір умовної франшизи; при збитках 60 тис. грн., страхове відшкодування дорівнює 0, оскільки розмір збитків менший за розмір умовної франшизи;
- 3) якщо франшиза безумовна, то при збитках 95 тис. грн., страхове відшкодування складе $95 - 75 = 20$ тис. грн.; при збитках 60 тис. грн. страхове відшкодування = 0.

Розв'язіть задачі

Задача 1. Страхова сума становить 2 500 грн., умовна франшиза 20% від страхової суми. Розмір збитків 450 грн. Визначити розмір страхового відшкодування.

Задача 2. Страхова сума становить 5 100 грн., безумовна франшиза – 20% від страхової суми. Розмір збитків – 1200 грн. Визначте розмір страхового відшкодування.

Задача 3. ТОВ «Агротекс» застрахувало майно вартістю 150 000 грн. на суму 80 000 грн. У результаті експлуатації сталася аварія. Експертна комісія визнала випадок страховим і оцінила збитки в розмірі 20 000 грн. Розрахуйте суму страхового відшкодування за умови, що майно було застраховано за: 1) системою страхування за дійсною вартістю майна; 2) пропорційною відповідальністю; 3) системою першого ризику. Визначте розмір страхового відшкодування, якщо: - умовна франшиза становить 10% від страхової суми; - безумовна франшиза становить 15% від страхової суми.

Задача 4. Автомобіль вартістю 90 000 грн. застраховано за пропорційною відповідальністю на 80%. У результаті страхового випадку збитки встановлені в розмірі 17 100 грн. Визначте розмір страхового відшкодування, якщо страховим договором передбачена безумовна франшиза 10% від страхової суми.

Задача 5. Розрахуйте виплати трьох страхових компаній по контрибуції за викрадений автомобіль вартістю 80 000 грн, який вони застрахували на суми відповідно: 70 500; 75 000 і 80 000 грн. Франшиза в двох перших страховиків була безумовною в розмірі 5%, у третього – умовною в розмірі 8%.

Приклади вирішення задачі 3

Підприємство застрахувало своє майно в розмірі 80% балансової вартості, яка на день договору страхування становила 400 тис. грн. У договорі окремо обумовлена відповідальність страховика за додатковий ризик – крадіжку. Тарифна ставка зі страхування майна становить 80 коп. зі 100 грн. страхової суми, а за додаткову відповідальність – 2 грн. 10 коп.

Визначте страхову суму та загальний розмір страхового платежу.

Розв'язання:

- 1) визначаємо страхову суму: $S = 400 \times 80\% = 320$ (тис. грн.)
- 2) визначаємо страховий платіж за страхування майна: $SP = 320 : 100 \times 0,8 = 2,56$ (тис. грн.)
- 3) визначаємо страховий платіж за додаткову відповідальність: $SP = 320 : 100 \times 2,1 = 6,72$ (тис. грн.)
- 4) визначаємо загальний страховий платіж: $SP = 2,56 + 6,72 = 9,28$ (тис. грн.)

Розв'язіть задачі

Задача 1. Нетто-премія дорівнює 123 грн., навантаження до нетто-премії 35%. Обчисліть брутто-премію.

Задача 2. Майно вартістю 300 000 грн. застраховано на 210 000 грн. Визначте величину страхового тарифу, якщо нетто-премія становить 450 грн., а навантаження до нетто-премії 20%.

Задача 3. Страхова сума за договором страхування майна становить 90 000 грн. Визначте розмір страхової премії, якщо страховий тариф становить 0,64% за умови, що договір укладається на 1 рік. Термін дії договору 6 місяців, що передбачає збільшення страхового тарифу на 40%.

Задача 4. Утримання і лікування одного хворого коштує лікувальному закладу в середньому 2000 грн. За рік він обслуговує 5000 хворих. Бюджетне асигнування становить 40%. Вирахувати суму страхового резерву, необхідного страховику для здійснення медичного страхування та страховий платіж, який повинен сплачувати окремий страхувальник, якщо кількість страхувальників становить: а) 10000; б) 20 000; в) 50 000; г) 1 000 000 осіб. Страхова сума дорівнює сумі вартості лікування одного хворого, при цьому бруто-платіж утримує в собі 20% навантаження на нетто-платі

Приклади вирішення задачі 4

Громадянин купив залізничний квиток вартістю 70 грн. і під час поїздки був травмований внаслідок аварії поїзда. Лікування травми тривало 170 днів, після чого йому була встановлена III група інвалідності. Визначте величину страхового платежу і розмір страхового відшкодування, яке повинен отримати громадянин за наслідки травми.

Розв'язання:

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів «Про затвердження положення про обов'язкове особисте страхування» від нещасних випадків на транспорті» №959 від 14.08.1996р, (зі змінами і доповненнями) страховий платіж при міжміських перевезеннях становить не більше 2% від вартості квитка, а страхова сума становить 3 000 неоподаткованих мінімумів доходів громадян ($3000 \times 17 = 51\ 000$ грн.) таким чином визначимо:

1) страховий платіж: $70 \times 2\% = 1,4$ грн.

2) страхове відшкодування з урахуванням того, що за кожен день тимчасової непрацездатності виплачується 0,2% страхової суми.

А за встановлення третьої групи інвалідності – 50% страхової суми, становитиме: $51\ 000 \times 0,2\% \times 170 + 51\ 000 \times 0,5 = 42\ 840$ грн.

Розв'язіть задачі

Задача 1. Визначте річний страховий внесок за договором накопичувального страхування життя на підставі таких даних: 1) страхова сума – 30 000 грн.; 2) страховий внесок-нетто на 1000 грн. – 25 грн.; 3) Питома вага внеску-нетто у внеску-брутто – 85%.

Задача 2. Громадянин уклав зі страховою компанією договір добровільного страхування від нещасних випадків строком на 1 рік на суму 60 тис. грн. Через місяць після вступу в дію договору громадянин зазнав травми, що спричинило втрату працездатності протягом 120 днів, після чого отримав II групу інвалідності. Визначте розмір загальної страхової виплати за страховими випадками, якщо за кожен день тимчасової втрати працездатності страхова компанія виплачує 0,15% страхової суми.

Задача 3. Страхова компанія уклала договір із промисловим підприємством на добровільне колективне медичне страхування 500 працівників. Середня вартість обслуговування в поліклініках, з якими страхова компанія має договір, складає 1000 грн. на рік, а в лікарнях – 3500 грн. на рік. Імовірність госпіталізації дорівнює 25%. Витрати страховика на ведення страхової діяльності в розрахунку на одну застраховану особу становлять 150 грн., плановий прибуток – 25%. Визначте страховий внесок промислового підприємства на медичне страхування 500 працівників.

Задача 4. Визначте страховий платіж за договором добровільного медичного страхування за програмою «Екстрена медична допомога для дорослих» на підставі таких

даних: 1) страхова сума за програмою – 1000грн.; 2) питома вага навантаження в тарифній ставці – 20%; 3) страховий нетто-платіж – 7,5% від страхової суми; 4) скидка з тарифу за відсутність страхових випадків в минулому році – 20%; 5) підвищувальний коефіцієнт за вік застрахованої особи – 15%.

Задача 5. Визначте вартість страхового поліса зі страхування медичних витрат (медичного асистансу) для групи здобувач вищої освіти, які виїжджають в одну з європейських країн, згідно з наступними даними: 1) чисельність групи – 18 чол.; 2) страхова сума – 5 тис. євро на кожного; 3) термін перебування за кордоном – 14 днів; 4) страховий тариф: на 7 днів – 0,95 грн., на 15 днів – 0,9 грн., на 30 днів – 0,85 грн. з однієї особи; 5) скидка за чисельність групи: при чисельності групи до 10 чол. – 5%, до 20 чол. – 10%, до 30 чол. – 15%.

Приклади вирішення задачі 5

Під час пожежі згорів холодильник, що мав ціну на час придбання 3 000 грн. та раціональний строк використання 10 років. На момент укладання договору страхування холодильник експлуатувався 3 роки. Визначте розмір збитку страхувальника та страхове відшкодування, якщо страхова сума, обумовлена в договорі, становила 2000 грн., а безумовна франшиза – 5%.

Розв'язання:

- 1) відсоток зношення холодильника на момент укладання страхового договору становить 30%, оскільки він використовувався 3 роки;
- 2) оцінка холодильника з урахуванням зношення: $3000 \times 0,7 = 2100$ грн;
- 3) розмір збитків: 2100 грн, оскільки холодильник повністю згорів;
- 4) безумовна франшиза: $2000 \times 0,05 = 100$ грн;
- 5) страхове відшкодування $2000 - 100 = 1900$ грн., оскільки розмір збитків перевищує розмір страхової суми, а при страхуванні особистого майна громадян застосовується система першого ризику, якщо інше не вказано в договорі страхування.

Розв'язіть задачі

Задача 1. Підприємець застрахував своє майно на випадок крадіжки й пограбування. Страховий тариф за цим ризиком становить 0,58%. Майно застраховане на 80 тис. грн. у розмірі 100% вартості. В договорі зазначено безумовну франшизу в розмірі 9%. Під час крадіжки частка майна, вартістю 34 грн., була пошкоджена і викрадена на суму 26 тис. грн. Відповідно з документами вартість ремонту пошкодженого майна становить 12 тис. грн., причому після ремонту майно не було уцінено. Визначте розмір страхового платежу, збитків підприємця та страхового відшкодування.

Задача 2. У результаті дорожньо-транспортної пригоди згорів легковий автомобіль, що був застрахований за договором автокаско. Ціна придбання автомобіля – 70 000 грн. Зношення на день укладання договору – 20%. Після аварії залишились деталі на суму 5 600 грн. На приведення до робочого стану вказаних деталей витратили 800 грн. Знецінення деталей 50%. Обчисліть розмір збитку страхувальника та страхове відшкодування, якщо договором встановлено страхову суму 50 000 грн. та безумовну франшизу 6%.

Задача 3. Унаслідок страхового випадку повністю пошкоджена покрівля магазину, опалення та електроосвітлення. Частково в розмірі 20% пошкоджено штукатурку, а також підлогу на площі 90 м². Питома вага у загальній балансовій вартості магазину штукатурки складає 8%, покрівлі - 12%, системи опалення й освітлення – 15%, підлоги – 7%. Визначте суму збитків страхувальника та страхового відшкодування, якщо балансова вартість магазину становить 254 150 грн., площа 354 м². страхова сума становить 80% балансової вартості магазину, а безумовна франшиза 5%.

Задача 4. Будинок застраховано за системою пропорційної відповідальності. Його первісна вартість – 72 000 грн., знос – 18 000 грн., страхова сума складає 60% залишкової

вартості будинку. Розрахуйте розмір страхового відшкодування, якщо збитки становлять 75% залишкової вартості будинку, а умовна франшиза встановлена в розмірі 10% первісної вартості.

Приклади вирішення задачі 6

Громадянин укладає зі страховиком договір обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів як власник автомобіля ВАЗ 2108 з об'ємом двигуна 1800 см³. Територія переважного використання автомобіля – місто з населенням 600 тис.чоловік. Стаж водія – 5 років. Договір укладається за умови, що транспортним засобом будуть користуватися й інші особи на законних підставах. Визначте страховий платіж із даного виду в перший рік страхування.

Розв'язання

Відповідно до Закону України «Про обов'язкове страхування цивільноправової відповідальності власників наземних транспортних засобів» страхувальнику слід обрати I-й тип договору. Враховуючи величину базового платежу (180 грн.), використовуючи коригуючі коефіцієнти та застосовуючи систему «бонус-малус», страховий платіж на перший рік страхування складе: $180 \times 1,14 \times 1,8 \times 1 \times 1,35 \times 1 \times 1 = 498,64$ грн.

Розв'язіть задачі

Задача 1. Громадянин укладає договір обов'язкового страхування цивільної відповідальності власника автомашини ЗАЗ – 1103 «Таврія» з об'ємом двигуна 1100 см. куб. терміном на 1 рік. Машина експлуатується в місті з населенням 350 тис. чол., стаж водія - 15 років. Договір укладається на власника та його дружину, водійський стаж якої 2 роки. Визначте: 1) величину страхового платежу на перший рік страхування; 2) величину страхового платежу на другий страхування, якщо: а) протягом першого року страхова компанія не здійснила жодної страхової виплати за даним договором; б) страхова компанія здійснила дві страхові виплати за договором.

Задача 2. Пенсіонер укладає договір обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів як власник автомашини ВАЗ – 2107 з об'ємом двигуна 2300 см. куб. терміном на 1 рік. Машина експлуатується в місті з населенням 520 тис. чол., стаж водія - 25 років. Договір укладається тільки на власника. Визначте: 1) величину страхового платежу на перший рік страхування; 2) величину страхового платежу на другий страхування, якщо: а) протягом першого року страхова компанія не здійснила жодної страхової виплати за даним договором; б) страхова компанія здійснила одну страхову виплату за договором; в) страхова компанія здійснила дві страхові виплати за договором.

Задача 3. Внаслідок дорожньо-транспортної пригоди були пошкоджені 4 автомобілі. Визначте розмір страхового відшкодування потерпілим особам відповідно до угоди обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів, якщо відомо, що ДТП сталася з вини власника 2-го автомобіля, а вартість ремонту автомобілів згідно з квитанціями ремонтних фірм склала: 32 1-го автомобіля – 13 000 грн.; 2-го автомобіля – 19 000 грн.; 3-го автомобіля – 22 300 грн.; 4-го автомобіля – 26 600 грн.

Глосарій термінів для перевірки знань:

1. **Ексцедент** – частина страхової суми понад власне утримання цедента, що цілком переходить у цесію.
2. **Ексцедент збитковості** – договір непропорційного перестраховання, реалізується, коли в результаті діяльності страховика відбувається перевищення рівня збитковості, очікуваного внаслідок попередніх розрахунків.
3. **Ексцедент збитку** – договір непропорційного перестраховання, реалізується в разі, якщо сума збитку внаслідок страхового випадку перевищить обумовлений договором пріоритет.

4. **Ексцедент суми** – ексцедентний договір цесії, за яким всі прийняті на відповідальність ризику, страхова сума яких перевищує власне утримання цедента, підлягають переданню на цесію в межах визначеного ексцеденту (ліміту).
5. **Ексцедентне перестраховання** – форма пропорційного перестраховання, яку запроваджують, коли має місце значне коливання обсягів страхових сум за страховими договорами.
6. **Квота у страхуванні** – 1) частка, що становить участь страхової компанії в загальній страховій сумі в разі співстрахування; 2) частка кожної з сторін у договорі цесії.
7. **Квотне перестраховання** – цесія на базі квоти.
8. **Лінія ексцедента** – обсяг власного утримання цедента.
9. **Непропорційне перестраховання** – форма організації договорів цесії, за якої відповідальність цесіонаря не залежить від рівня відповідальності цедента.
10. **Нотис** – умова договору цесії, за якої при внесенні змін до договору перестраховання одним із його учасників, партнера повинно бути повідомлено про це не пізніше як за три місяці до закінчення терміну дії договору.
11. **Перестраховальна комісія** – плата цесіонаря цеденту за передання йому ризиків у перестраховання.
12. **Ретроцесія** – перестраховання ризиків іншими перестраховиками.
13. **Сліп** – документ-пропозиція, що пересилається перестраховикам цедентом і містить основні характеристики ризику (найменування та адресу страхувальника, тип договору, об'єкт страхування, страхову суму, ставку премії, умови страхування і перестраховання, власне утримання цедента та ін.).
14. **Співстрахування** – сумісне страхування, при якому за одним спільним або кількома окремими полісами, що становить частку кожного страховика відповідно до загальної страхової суми, відповідальність за один об'єкт у відповідних частках беруть на себе кілька страховиків.
15. **Суперкомісія** – комісія, яку цесіонарій сплачує цеденту окрім основної комісії за витрати на проведення перестрахової справи.
16. **Цедент (перестраховальник)** – страховик, що передає за плату частину прийнятого за договором зі страхувальником ризику на перестраховання іншому страховику або професійному цесіонарію.
17. **Цесія** – процес передання ризику у перестраховання.
18. **Цесіонарій (перестраховик)** – страхова компанія, що приймає ризик у перестраховання.

ТЕМА. 9. СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ З ТИМЧАСОВОЇ ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ

Мета заняття – розкрити роль загальнообов'язкового державного соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.

План заняття:

1. Обговорення навчальних питань.
2. Виступи з рефератами, презентаціями, доповідями.

Питання для обговорення:

1. Що передбачає загальнообов'язкове державне соціальне страхування з тимчасової втрати працездатності?
2. За якими принципами здійснюється страхування з тимчасової втрати працездатності?

3. Хто належить до суб'єктів соціального страхування з тимчасової втрати працездатності?
4. Які особи підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню з тимчасової втрати працездатності?
5. Як здійснюється матеріальне забезпечення за страхуванням з тимчасової втрати працездатності?
6. Документи, необхідні для призначення матеріального забезпечення за страхуванням тимчасової втрати працездатності.
7. Строки розгляду документів, призначення та виплати матеріального забезпечення за страхуванням з тимчасовою втратою працездатності.
8. Умови надання і тривалість виплати і розмір допомоги по вагітності та пологах.
9. Які умови та порядок надання допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю?
10. Право та розмір допомоги на поховання.
11. Лікування в реабілітаційних відділеннях санаторно-курортних закладів.
12. Який порядок обчислення середньої заробітної плати для розрахунку виплат за соціальним страхуванням?
13. Як нараховується та виплачується допомога у зв'язку з вагітністю та пологами?
14. Обчислення страхового стажу.
15. Розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності.
16. Яким чином надається допомога на поховання?
17. Який порядок планування, обліку та видачі путівок на санаторно-курортне лікування та оздоровлення застрахованих осіб і членів їх сімей?
18. Як здійснюється фінансування Фондом соціального страхування?

Теми науково-дослідних робіт:

1. Правові та організаційні засади соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.
2. Види матеріального забезпечення та соціальних послуг зі страхування тимчасової втрати працездатності.
3. Фінансування Фондом соціального страхування тимчасової втрати працездатності

Глосарій термінів для перевірки знань:

1. **Соціальне страхування з тимчасової втрати працездатності** – це окремий вид загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні, що здійснюється Фондом соціального страхування України.
2. **За страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності надаються такі види матеріального забезпечення та соціальних послуг:** 1) допомога по тимчасовій непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною); 2) допомога по вагітності та пологах; 3) допомога на поховання (крім поховання пенсіонерів, безробітних та осіб, які померли від нещасного випадку на виробництві); 4) оплата лікування в реабілітаційних відділеннях санаторно-курортного закладу після перенесених захворювань і травм.
3. **Страховий стаж** – період (строк), протягом якого особа підлягала страхуванню у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та за який щомісяця сплачено нею та роботодавцем або нею страхові внески в сумі не меншій, ніж мінімальний страховий внесок, крім випадків, передбачених абзацом другим цієї частини.

ТЕМА. 10. СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ

Мета заняття – розкрити роль загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.

План заняття:

1. Обговорення навчальних питань.
2. Виступи з рефератами, презентаціями, доповідями.

Питання для обговорення:

1. У чому проявляється економічна сутність безробіття?
2. Назвіть суб'єктів та об'єкт страхування загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.
3. Особи, які підлягають страхуванню на випадок безробіття.
4. Які види матеріального забезпечення передбачені загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття?
5. Назвіть соціальні послуги, які надаються у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.
6. Які функції виконує Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття?
7. Які джерела формування бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття Ви знаєте?
8. Що є основним джерелом доходів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття?
9. Назвіть активні форми підтримки безробітних у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.
10. У якому випадку роботодавці мають право на компенсацію сплаченого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування?
11. Обчислення страхового стажу.
12. Умови та тривалість виплати допомоги по безробіттю.
13. Розмір допомоги по безробіттю.
14. Допомога на поховання у разі смерті безробітного.

Теми науково-дослідних робіт:

1. Необхідність та економічний зміст загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.
2. Джерела формування доходів та напрямки використання коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.
3. Особливості матеріального забезпечення та соціальних послуг.
4. Управління Фондом соціального страхування на випадок безробіття.

Глосарій термінів для перевірки знань:

1. ***Соціальне страхування на випадок безробіття***, то згідно із Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття (далі – страхування на випадок безробіття) визначається як система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає матеріальне забезпечення на випадок безробіття з незалежних від застрахованих осіб обставин та надання соціальних послуг за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.
2. ***Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття (далі – Фонд)*** створюється для управління страхуванням на випадок безробіття, акумуляції страхових внесків, контролю за використанням коштів, виплати забезпечення та надання соціальних послуг, здійснення інших функцій. Фонд є цільовим централізованим страховим фондом, некомерційною самоврядною організацією.

3. **Страховий стаж** – період (строк), протягом якого особа підлягала страхуванню на випадок безробіття та за який щомісяця сплачено нею та роботодавцем страхові внески в сумі не менш як мінімальний страховий внесок. У разі коли зазначену доплату не було здійснено, до страхового стажу зараховується період, визначений за кожний місяць сплати страхових внесків за такою формулою: $ТП = Св : В$, де ТП – тривалість періоду, що зараховується до страхового стажу та визначається у місяцях; Св – сума єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, сплаченого за відповідний місяць; В – мінімальний розмір страхового внеску за відповідний місяць.
4. **Державна служба зайнятості** – централізована система державних установ, діяльність якої спрямовується та координується Міністерством соціальної політики України.
5. **Діяльність з управління активами** – професійна діяльність з управління активами інституційних інвесторів, порядок провадження якої визначено законодавством про цінні папери та фондовий ринок.
6. **Довічна пенсія (ануїтет)** – пенсійна виплата за рахунок коштів, що обліковуються на накопичувальному пенсійному рахунку застрахованої особи, а у випадках, передбачених законом, – на індивідуальному пенсійному рахунку учасника недержавного пенсійного фонду, сума та порядок виплати якої визначаються в договорі страхування довічної пенсії, укладеному із страховою організацією, що сплачується особі після досягнення нею пенсійного віку, або членам її сім'ї чи спадкоємцям.
7. **Електронний реєстр листків непрацездатності** – система накопичення, зберігання та використання інформації про видані, продовжені та обліковані листки непрацездатності.
8. **Загальнообов'язкове державне соціальне страхування** – система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає матеріальне забезпечення, страхові виплати та надання соціальних послуг застрахованим особам за рахунок коштів Фонду соціального страхування України.
9. **Застрахована особа** – фізична особа, яка відповідно підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню і сплачує (сплачувала) та/або за яку сплачуються чи сплачувалися у встановленому законом порядку страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та до накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.
 - застраховані особи втратили заробітну плату (грошове забезпечення) або інші передбачені законодавством України доходи внаслідок втрати роботи з незалежних від них обставин та зареєстровані в установленому порядку як безробітні, готові та здатні приступити до підходящої роботи і дійсно шукають роботу;
 - застраховані особи опинилися в стані часткового безробіття.
11. **Зберігач** – банк, який провадить свою діяльність відповідно до законодавства про банки і банківську діяльність, обирається за результатами конкурсу і відповідає вимогам Закону щодо зберігання активів та обслуговування коштів Накопичувального фонду.
12. **Інвестиційний дохід** – сума приросту вартості пенсійних активів Накопичувального пенсійного фонду за визначений проміжок часу, отримана за рахунок зміни їх ринкової вартості, і прибутку (збитку) від здійснення операцій з активами та пасивних доходів, нарахованих за цими пенсійними активами.
13. **Інвестиційний прибуток (збиток)** – різниця між сумою інвестиційного доходу Накопичувального пенсійного фонду, отриманого за визначений проміжок часу, та

сумою адміністративних видатків Накопичувального пенсійного фонду за цей період на оплату послуг.

14. **Індexація** – це встановлений законами та іншими нормативно–правовими актами механізм підвищення грошових доходів громадян, що дає можливість частково або повністю відшкодувати їм підвищення цін на споживчі товари та послуги.
15. **Коефіцієнт страхового стажу** – величина, що визначається відповідно Закону для обрахування страхового стажу при обчисленні розміру пенсії у солідарній системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування.
16. **Компанія з управління активами** – юридична особа, яка здійснює управління активами на підставі ліцензії на провадження професійної діяльності на фондовому ринку (діяльності з управління активами інституційних інвесторів) та обирається за результатами конкурсу.
17. **Конкурс** – процес визначення на конкурентних засадах юридичної особи (групи юридичних осіб), яка запропонувала кращі послуги (виконання робіт) у накопичувальній системі пенсійного страхування.
18. **Мінімальна пенсія** – державна соціальна гарантія, розмір якої визначається Законом.
19. **Мінімальний страховий внесок** – сума коштів, що визначається розрахунково як добуток розміру мінімальної заробітної плати і розміру єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування, встановлених законом, на місяць, за який нараховується заробітна плата (дохід).
20. **Мінімальний страховий внесок** – сума коштів, що визначається розрахунково як добуток мінімального розміру заробітної плати і розміру єдиного внеску на соціальне страхування, встановлених законом на місяць, за який нараховується заробітна плата (дохід).
21. **Мінімальний страховий внесок** – сума коштів, що визначається розрахунково як добуток розміру мінімальної заробітної плати і розміру єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування, встановлених законом, на місяць, за який нараховується заробітна плата (дохід).
22. **Найманий працівник** – фізична особа, яка працює за трудовим договором (контрактом) на підприємстві, в установі та організації або у фізичної особи.

ТЕМА. 11. СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНОГО ВИПАДКУ НА ВИРОБНИЦТВІ ТА ПРОФЕСІЙНОГО ЗАХВОРЮВАННЯ, ЯКІ СПРИЧИНИЛИ ВТРАТУ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ

Мета заняття – розкрити роль загальнообов’язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.

План заняття:

1. Обговорення навчальних питань.
2. Виступи з рефератами, презентаціями, доповідями.

Питання для обговорення:

1. Сутність загальнообов’язкового державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання.
2. Законодавство України про страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання.
3. Принципи соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання.

4. Суб'єкти соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання.
5. Хто підлягає соціальному страхуванню від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання в Україні?
6. Сутність та значення нещасного випадку на виробництві?
7. Сутність та значення професійного захворювання?
8. Види матеріального забезпечення за соціальним страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання.
9. Хто має право на матеріальне забезпечення за соціальним страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання в Україні?
10. Порядок призначення і здійснення страхових виплат.
11. Перерахування розміру страхових виплат.
12. Визначення ступеня втрати працездатності потерпілим.
13. Тимчасове переведення потерпілого на легшу, нижчеоплачувану роботу.
14. Страхові виплати потерпілому під час його професійної реабілітації.
15. Право на страхові виплати в разі смерті потерпілого.
16. Документи для призначення одноразової допомоги та щомісячної страхової виплати.
17. Призначення одноразової допомоги.
18. Відмова у страхових виплатах і наданні соціальних послуг.
19. Строки проведення страхових виплат.
20. Обов'язки Фонду соціального страхування у разі настання страхового випадку.
21. Умови призначення страхових виплат потерпілим громадянам за соціальним страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання в Україні.
22. Які документи та в який строк повинен представити потерпілий медико-соціальної експертизи для обстеження?
23. Хто здійснює контроль та державний нагляд в сфері соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання?
24. Функції Державної служби з питань праці.
25. Порядок здійснення перевірок органами державного нагляду на підприємствах.
26. Особливості загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання в Україні.
27. Необхідність здійснення загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання.
28. Чи підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання особи, які забезпечують себе роботою самостійно?
29. Чи підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання особи пенсійного віку?

Теми науково-дослідних робіт:

1. Правові та організаційні засади страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.
2. Функції Державної служби з питань праці.
3. Профілактика нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.

Глосарій термінів для перевірки знань:

1. **Професійне захворювання** – захворювання, що виникло внаслідок професійної діяльності застрахованого та зумовлюється виключно або переважно впливом шкідливих речовин і певних видів робіт та інших факторів, пов'язаних з роботою.

2. **Нещасний випадок** – обмежена в часі подія або раптовий вплив на працівника небезпечного виробничого фактора чи середовища, що сталися у процесі виконання ним трудових обов'язків, внаслідок яких заподіяно шкоду здоров'ю або настала смерть.
3. **Персоніфікований облік у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування** – організація та ведення обліку відомостей про застраховану особу, що здійснюється відповідно до законодавства і використовується в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування.
4. **Представники застрахованих осіб** – профспілки або їх об'єднання чи інші уповноважені найманими працівниками органи (представники).
5. **Представники роботодавців** – організації роботодавців, їх об'єднання чи інші уповноважені роботодавцями органи (представники).
6. **Прожитковий мінімум** – мінімальна кількість життєвих засобів, необхідних для підтримки життєдіяльності працівника та відновлення його робочої сили. Він визначає нижню межу суспільно необхідного рівня життя за певних умов розвитку суспільства і є динамічною соціально–економічною категорією.
7. **Об'єкт соціального страхування** – страховий ризик та страховий випадок, із настанням яких у застрахованих осіб (членів їх сімей, інших осіб) виникає право на матеріальне забезпечення та соціальні послуги відповідно до цього Закону залежно від видів соціального страхування.
8. **Одноразова виплата** – пенсійна виплата, що здійснюється в разі досягнення застрахованою особою пенсійного віку та в інших випадках на умовах та в порядку, за рахунок коштів Накопичувального фонду.
9. **Основні напрями інвестиційної політики** – документ, який відповідно до вимог цього Закону визначає напрями та обмеження інвестування коштів Накопичувального фонду, рівні інвестиційного доходу, суми коштів на адміністративні витрати, видатки на фінансування оплати договорів страхування довічних пенсій та одноразових виплат у відповідному році.
10. **Електронний реєстр листків непрацездатності** – система накопичення, зберігання та використання інформації про видані, продовжені та обліковані листки непрацездатності.

ТЕМА. 12. ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ

Мета заняття – розкрити роль загальнообов'язкового державного соціального страхування пенсійного страхування.

План заняття:

1. Обговорення навчальних питань.
2. Виступи з рефератами, презентаціями, доповідями.

Питання для обговорення:

1. Принципи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.
2. Види пенсійних виплат і соціальних послуг.
3. Права та обов'язки застрахованої особи.
4. Обчислення та сплата страхових внесків.
5. Страховий стаж у солідарній системі.
6. Пенсії за віком у солідарній системі.
7. Пенсії по інвалідності в солідарній системі.
8. Пенсія у зв'язку з втратою годувальника в солідарній системі.

9. Порядок визначення заробітної плати (доходу) для обчислення пенсії у солідарній системі. Призначення, перерахунок та виплата пенсії.
10. Індксація та перерахунок пенсій.
11. Виплата пенсії за минулий час.
12. Виплата пенсій особам, засудженим до обмеження волі або позбавлення волі на певний строк.
13. Джерела формування коштів Пенсійного фонду та їх використання.
14. Сутність та значення недержавних пенсійних фондів (НПФ).
15. Принципи недержавного пенсійного забезпечення.
16. Учасники та вкладники недержавних пенсійних фондів.
17. Пенсійні внески НПФ.

Теми науково-дослідних робіт:

1. Сутність та структура пенсійного страхування в Україні.
2. Організація і порядок здійснення управління в солідарній системі.
3. Види недержавних пенсійних фондів та їх суб'єкти.

Глосарій термінів для перевірки знань:

1. **Пенсійні виплати** – грошові виплати в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що здійснюються у вигляді пенсії, довічної пенсії або одноразової виплати.
2. **Пенсіонер** – особа, яка отримує пенсію, довічну пенсію, або члени її сім'ї, які отримують пенсію в разі смерті цієї особи.
3. **Пенсія** – щомісячна пенсійна виплата в солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яку отримує застрахована особа в разі досягнення нею передбаченого цим Законом пенсійного віку чи визнання її особою з інвалідністю, або отримують члени її сім'ї.
4. **Недержавний пенсійний фонд** – недержавний пенсійний фонд, який створений та діє відповідно до законодавства про недержавне пенсійне забезпечення.
5. **Одиниця пенсійних активів** – показник системи персоніфікованого обліку, який застосовується для визначення суми пенсійних коштів, що належать учаснику накопичувальної системи пенсійного страхування та обліковуються на його накопичувальному пенсійному рахунку в Накопичувальному фонді або в передбачених законом випадках – на індивідуальному пенсійному рахунку у відповідному недержавному пенсійному фонді – суб'єкті другого рівня системи пенсійного забезпечення.
6. **Пенсійні активи накопичувальної системи пенсійного страхування** – грошові кошти, цінні папери, майнові права та зобов'язання щодо них, які сформовані в Накопичувальному фонді або у передбачених законом випадках – у недержавних пенсійних фондах – суб'єктах другого рівня системи пенсійного забезпечення.
7. **Персоніфікований облік у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування** – організація та ведення обліку відомостей про застраховану особу, що здійснюється відповідно до законодавства і використовується в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування.
8. **Працюючий пенсіонер** – особа, якій призначено пенсію та яка є застрахованою.

ТЕМА. 13. ФІНАНСОВА НАДІЙНІСТЬ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Мета заняття – розкрити особливості фінансово-економічної діяльності страховика, складу та економічного змісту його доходів, витрат та формуванню прибутку; поняття

та значення платоспроможності та фінансової надійності страхової компанії, фінансові методи їх забезпечення.

План заняття:

1. Обговорення навчальних питань.
2. Виступи з рефератами, презентаціями, доповідями.

Питання для обговорення:

1. Якими показниками забезпечується фінансова надійність страхової компанії?
2. Чим пояснюється збільшення статутного фонду страхових компаній в останні роки?
3. Яку роль відіграють страхові компанії в довгостроковому фінансуванні галузей народного господарства?
4. Яке значення має інвестиційна політика для страхових компаній?
5. За допомогою яких умов можливо забезпечити фінансову стійкість страховика?
6. Доведіть, що не допустити збиток завжди вигідніше, ніж відшкодувати його.
7. Назвіть основні умови забезпечення платоспроможності страхової компанії.
8. Які резерви створює страховик та з якою метою?
9. Які напрямки розміщення страхових резервів визначені для вітчизняних страховиків?
10. Чому необхідно постійно аналізувати інвестиційну діяльність страховика?
11. З яких джерел страховик може одержувати доходи?
12. Назвіть складові доходів страховика від страхової діяльності.
13. За якими напрямками страховик може проводити інвестиційну діяльність?
14. Що являють собою доходи страховика від здійснення інших операцій?
15. За якими напрямками поділяються витрати страхової компанії?
16. Назвіть складові витрат страховика від страхової діяльності.
17. Як визначається прибуток страхової компанії?
18. Як визначається валовий дохід страховика від страхової діяльності?
19. У чому полягають особливості оподаткування страхової діяльності?

Теми науково-дослідних робіт:

1. Чинники забезпечення фінансової надійності страховиків.
2. Вплив тарифної політики на формування страхового портфеля.
3. Інвестиційний портфель страховика та його характеристика.
4. Державне регулювання розміщення коштів страхових резервів: вітчизняний та світовий досвід.
5. Проблеми та перспективи розвитку інвестиційної діяльності страховика.
6. Доходи від фінансової та інвестиційної діяльності страховика, джерела їх формування.
7. Собівартість страхових послуг та особливості її визначення.
8. Методичні підходи до визначення зароблених страхових премій в зарубіжних країнах.
9. Принципи формування та розподілу прибутку страхових компаній.
10. Порівняльна характеристика доходів та витрат страхових компаній та інших фінансових установ.

Глосарій термінів для перевірки знань:

1. ***Збитковість страхової суми*** – показник, що показує ймовірність збитку розраховується у відсотках як відношення страхових відшкодувань та страхових сум всіх застрахованих об'єктів.

2. **Інвестиційна стратегія** – вибір ефективних напрямів інвестування власних коштів страховика, а також розміщення страхових резервів.
3. **Коефіцієнт збитків** – показник, що розраховується як відношення оплачених претензій і тих, що підлягають оплаті, до величини зароблених премій.
4. **Ліквідність** – 1) здатність страховика своєчасно виконувати власні зобов'язання; 2) показник, який характеризує здатність швидко реалізувати матеріальні цінності і отримати гроші, необхідні для покриття зобов'язань.
5. **Ліквідність активів** – можливість швидкої конвертації активів на грошові кошти з метою нагального виконання зобов'язань.
6. **Платоспроможність страховика** – здатність страховика виконувати власні зобов'язання.
7. **Портфель відповідальності** – загальна сума відповідальності страховика або перестраховика за всіма діючими полісами.
8. **Резерви страхові** – грошові кошти, що утворюються страховиком з метою забезпечення виплат страхових сум і страхового відшкодування.
9. **Резерви технічні** – сукупність резервів незароблених премій і резервів збитків, що створюється з метою забезпечення майбутніх виплат страхових відшкодувань за загальними видами страхування.
10. **Страхове поле** – максимальна кількість об'єктів, котрих можна застрахувати на добровільних засадах.
11. **Страховий портфель** – 1) кількість застрахованих об'єктів або чинних договорів страхування; 2) обсяг сумарної відповідальності страховика за всіма діючими полісами.
12. **Фінансова надійність** – здатність страховика виконувати прийняті страхові зобов'язання за договорами страхування і перестраховування.
13. **Витрати страховика** – сукупність усіх витрат страховика: на здійснення виплат з відшкодування збитків або страхових сум, на ведення страхової справи, на забезпечення фінансової стійкості.
14. **Доходи страховика** – загальна сума доходів, що формуються від основної (страхової) діяльності, від інвестування та розміщення тимчасово вільних коштів страховика, від інших операцій.
15. **Зароблені страхові премії** – частки страхових платежів за ризики, які на звітну дату вже відбулися.
16. **Інкасаційні витрати** – витрати на обслуговування готівкового обігу страхових премій.
17. **Ліквідаційні витрати** – витрати на ліквідацію збитків, що виникли через настання страхової події: на оплату послуг ліквідаторів; судові, поштово-телеграфні витрати.
18. **Незароблені страхові премії** – частки страхових премій за ризиками, які не минули станом на звітну дату.
19. **Організаційні витрати** – витрати, пов'язані із заснуванням страхової компанії.
20. **Прибуток страховика від страхової діяльності** – різниця між доходами від страхової діяльності та собівартістю страхових послуг.
21. **Резерв збитків** – суми страхового відшкодування за відомими вимогами страхувальників, з яких ще не прийнято рішення про виплату страхової компенсації.
22. **Резерв незароблених премій** – частки страхових платежів, що відповідають страховим ризикам, які ще не відбулися.
23. **Управлінські витрати** – загальні управлінські витрати та витрати з управління майном.

ПЛАНІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 5. МАЙНОВЕ СТРАХУВАННЯ

Приклади вирішення задач:

Задача 1.

Визначити, яке страхове відшкодування отримає сільськогосподарський виробник, якщо він застрахує урожай за таких умов, що страхова компанія відшкодує збитки у розмірі 70% від недоотримання урожаю. Середня врожайність з 1га - 23 ц, а фактично отримали 20 ц з га. Площа посіву 200га. Закупівельна ціна пшениці за 1 ц дорівнює 50 грн.

Для розв'язання цієї задачі потрібно відповісти на запитання:

1. Якою повинна бути ціна врожаю?

$$23 \times 200 \times 50 = 230\,000 \text{ (грн.)}$$

2. Яка фактична ціна отриманого урожаю?

$$20 \times 200 \times 50 = 200\,000 \text{ (грн.)}$$

3. Яка величина збитків?

$$230\,000 - 200\,000 = 30\,000 \text{ (грн.)}$$

4. Яке страхове відшкодування?

$$30\,000 \times 0,7 = 21\,000 \text{ (грн.)}$$

Відповідь: 21 000 гривень.

Задача 2.

Страховий внесок за майно становив 300 грн. при страховому тарифі 0,2 %. Яка страхова сума застрахованого майна?

Для розв'язання цієї задачі важливо усвідомити, що страховий тариф показує відсоткове відношення між страховим внеском і страховою сумою, тобто 300 грн. є 0,2 % від страхової суми. Тому знаходження страхової суми полягає у знаходженні числа за його частиною:

$$300 : 0,002 = 150\,000 \text{ (грн.)}$$

Відповідь: 150 000 грн.

Наступний вид розрахунків – страхування за системою пропорційної відповідності. Воно передбачає виплату страхового відшкодування, яке розраховується за формулою:

$$Q = T * \frac{S}{W},$$

де Q – страхове відшкодування ,

S - страхова сума за угодою (страховий внесок),

T – вартісна оцінка об'єкта страхування,

W – фактична сума збитків.

Задача 3.

Визначити, на яку суму варто застрахувати майно, якщо вартісна оцінка квартири становить 12 000 умовних одиниць, можлива сума збитків 10 000 у. о., а страхове відшкодування повинно бути більше за 8 000 у. о.

Розв'язування цієї задачі можна оформити таким чином.

Складаємо на основі формули 2.10 нерівність:

$$12\,000 \times (S/10\,000) > 8\,000.$$

Звідси маємо:

$$S/10\,000 > 2/3;$$

$S > 6\,666,6$.

Відповідь: бажано застрахувати більше, ніж на 6667 у. о.

Задача 4.

Обчислити страхові відшкодування за викрадений автомобіль вартістю 8200 грн., якщо він був застрахований у трьох різних компаніях на умовах: в першій - на суму 6 500 грн. за безумовною франшизою у розмірі 5 %, в другій - на суму 8 000 грн. за безумовною франшизою у розмірі 3 %, а в третій - на суму 8 100 грн. за умовною франшизою у розмірі 8 %.

В цьому прикладі важливо звернути увагу учнів на те, що у випадку страхування в декількох місцях франшиза обчислюється від відсоткової вартості застрахованого об'єкта, яка попадає на даний договір страхування. Тому обчислення будуть відбуватись за такою схемою:

1. Загальна страхова сума становить: $6\,500 + 8\,000 + 8\,100 = 22\,600$ (грн.)

2. Відповідно частки страховиків від загальної суми становлять:

$(6\,500 : 22\,600) \times 100 \approx 28,76\%$ – для першого,

$(8\,000 : 22\,600) \times 100 \approx 35,40\%$ – для другого,

$(8\,100 : 22\,600) \times 100 \approx 85,84\%$ – для третього.

3. Страхові виплати з врахуванням франшизи становлять:

$8\,200 \times (0,2876 - 0,05) = 1\,948,32$ (грн.) – для першого,

$8\,200 \times (0,3540 - 0,03) = 2\,656,8$ (грн.) - для другого,

$8\,200 \times (0,8584 - 0,08) = 6\,382,88$ (грн.) - для третього.

Відповідь: 1 948,32 грн., 2 656,8 грн., 6 382,88 грн.

Розв'яжіть задачі:

Задача 1.

Визначити умови отримання максимального прибутку підприємцем якщо він не звертається до страхування, при створенні власного резерву коштів та при зверненні до послуг страховика для страхування ризиків в разі наміру зайнятись посередницькою діяльністю між виробником та роздрібною торгівлею.

Вихідні дані:

– капітал – 60 тис.грн.;

– придбання автомобіля для транспортування виробів (основні фонди) вартістю 20 тис.грн.;

– вартість страхового захисту основних засобів (автомобіля) становить 8 % від страхової суми.

Задача 2.

Майно підприємства загальною вартістю 200 млн.грн. застраховане на 100 млн.грн. Через пожежу знищено майно на 80 млн.грн.

Розрахувати: яку суму страхового відшкодування отримає страхувальник?

Задача 3.

Матеріальні активи підприємства були застраховані на 60 млн.грн., що становить 50% від їх оцінки. Після укладання договору підприємство додатково закупило майна на суму 15 млн.грн. Яку суму страхового відшкодування отримує підприємство, якщо все його майно загине?

Задача 4.

У результаті пожежі знищено телевізор. Вартість нового телевізора – 500 грн., знос на день страхування становив 40%. Яке буде страхове відшкодування?

Задача 5.

Домашнє майно вартістю 10000 грн. застраховане на суму 5000 грн., яка буде сума відшкодування при повному знищенні майна від страхового випадку?

Задача 6.

Килимове покриття вартістю 332 грн.50 коп, пошкоджене на 10%. Розрахувати суму збитку.

Задача 7.

Дійсна вартість холодильника дорівнює 800 грн. Знос на день страхування становив 20%. Розрахувати страхову суму та страхове відшкодування.

Задача 8.

Майно підприємця вартістю 280 тис.грн. застраховано на 140 тис.грн. Пожежею знищено майно на 60 тис.грн. Яку суму страхового відшкодування отримає підприємець?

Задача 9.

Розрахувати, яку суму треба вписати у договір страхування телевізора "Панасонік", вартість нового 1100 грн. за умови, що він перебуває в користуванні 4 роки і 3 місяці, а ставка зносу для електронних пристроїв дорівнює 14 % на рік.

Задача 10.

Розрахувати, яку суму становить страхове відшкодування за втрачене внаслідок стихійного лиха майно вартістю 300 тис.грн., якщо в договір страхування було включено майно вартістю 500 тис.грн., а страхова сума дорівнювала 400 тис.грн.?

Задача 11.

Громадянин звернувся до страхової компанії із заявою, в якій просив укласти з ним договір страхування зданих на збереження до ломбарду коштовностей на суму 1000 грн. строком на 6 місяців. Визначити напрям договірних відносин та причетність страховика до цього.

Задача 12.

Розрахувати виплати трьох страхових компаній по контрибуції за викрадений автомобіль вартістю 8200 грн., який вони застрахували свого часу на суми відповідно: 6500; 8000; 8200 грн.; франшиза стосовно викрадення у двох страховиків була безумовною в розмірі – 5 %, у третьої – умовною, в розмірі 8%.

Задача 13.

Розробити та заповнити поліси майнового страхування: страхування автомобіля по ризику КАСКО вартістю 10000 грн., сумарний страховий тариф становить 8%, франшиза безумовна по ризиках відповідно 2, 5 та 1. Яку суму страхового відшкодування отримає страхувальник у разі викрадення автомобіля?

Задача 14.

Нетто-премія становить 123 грн., навантаження до нетто-премії 35%. Обчислити бруutto-премію.

ТЕМА 6. СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Приклади вирішення задач:

Система пропорційної відповідальності.

Задача 1.

Вартість застрахованого автомобіля 100000 грн., в результаті ДТП сума збитку становить 40000 грн., розмір страхової суми по договору становить 60000 грн. Розрахуйте суму страхового відшкодування за системою пропорційної відповідальності.

Розв'язок

$$Q = C \cdot Z / B$$

$$Q = 60000 \cdot 40000 / 100000 = 24000 \text{ грн.}$$

Страхування за системою першого ризику.

Задача 2.

Громадянин Іванов П.П. уклав договір страхування за системою першого ризику. Вартість застрахованого майна складає 20000 грн., договір укладено на суму 7000 грн. В результаті пожежі Іванову П.П. завдано збиток 1) на суму 6000 грн; 2) на суму 8500 грн. Визначіть відшкодування для цих випадків.

Розв'язок

1) Сума відшкодування – 6000 грн.

2) Сума відшкодування – 7000 грн.

Страхування за системою дробної частки

Задача 3.

На дату початку дії договору страхування вартість всього майна (СП) на складі становила 250000 грн., але застраховане лише майно вартістю 100000 грн. В результаті пожежі завдано збиток на суму 60000 грн. Дійсна оціночна вартість (Ц) майна складає 300000 грн. Необхідно визначити розмір відшкодування за системою дробної частки.

Розв'язок

Якщо $C > SP$, то

$$Q = Z \cdot SP / C$$

$$Q = 60000 \cdot 250000 / 300000 = 50000 \text{ грн.}$$

Якщо $C < SP$, то

$$Q = Z = 60000 \text{ грн.}$$

Страхування за відновною вартістю.

Задача 4.

В результаті пожежі компанії завдано збиток на суму 80000 грн. (20 комп'ютерів по 4000 грн.) Вартість аналогічних складає 4500 за одиницю. Визначіть відшкодування за системою відновної вартості.

Розв'язок

$$Q = 4500 \cdot 20 = 90000 \text{ грн.}$$

Система граничного страхового забезпечення

Задача 5.

Середня урожайність пшениці в області за останні 5 років складає 30 ц/га. СТОВ «Колос» зібрало урожай 25 ц/га. Коефіцієнт покриття шкоди по договору страхування становить 75%, ринкова вартість пшениці – 200 грн./ц. Площа, що була засіяна під пшеницею – 1500 га. Визначіть розмір страхового відшкодування.

Розв'язок

$$1) (30-25)*0,75 = 3,75$$

$$2) 3,75*200*1500 = 1125000 \text{ грн. – відшкодування}$$

Задача 6.

Інвестор запланував прибуток 40000 грн. від інвестицій у розмірі 100000 грн. Фактично він отримав 32% прибутку. Коефіцієнт покриття шкоди (КПШ) становить 70%. Розрахувати страхове відшкодування.

Розв'язок

$$1) (0,4-0,32)*100000 = 8000$$

$$2) 8000*0,7 = 5600 \text{ грн. – відшкодування}$$

Франшизи

1. Умовна франшиза

Задача 7.

Визначіть який розмір страхового відшкодування потрібно виплатити страхувальнику (і чи потрібно взагалі), якщо страхова сума за угодою 60000 грн., збиток 2000 грн., умовна франшиза – 4%.

Розв'язок

Відшкодування не виплачується, бо збиток менший за умовну франшизу.

2. Безумовна франшиза

Задача 8.

Визначити розмір страхового відшкодування, якщо за договором передбачена безумовна франшиза 3% від суми збитку, а збиток склав 10000 грн.

Розв'язок

$$1) 10000*0,03=300 \text{ грн.}$$

$$2) 10000-300 = 9700 \text{ грн.}$$

Співстрахування

Задача 9.

Страхова оцінка майна – 240000 грн., Дві страхові компанії уклали договір співстрахування і розподілили відповідальність так: перша – 45%, друга – 55%. Визначіть розмір страхового відшкодування кожного, якщо збиток склав 10000 грн.

4500 і 5500 грн.

Практичні завдання:

Задача 1.

Вартість застрахованого автомобіля 123000 грн., в результаті ДТП сума збитку становить 47000 грн., розмір страхової суми по договору становить 75000 грн. Розрахуйте суму страхового відшкодування за системою пропорційної відповідальності.

Задача 2.

Громадянин Іванов П.П. уклав договір страхування за системою першого ризику. Вартість застрахованого майна складає 30000 грн., договір укладено на суму 6000 грн. В

результаті пожежі Іванову П.П. завдано збиток 1) на суму 3000 грн; 2) на суму 8500 грн. Визначіть відшкодування для цих випадків.

Задача 3.

На дату початку дії договору страхування вартість всього майна (СП) на складі становила 279000 грн., але застраховане лише майно вартістю 100000 грн. В результаті поєні завдано збиток на суму 50000 грн. Дійсна оціночна вартість (Ц) майна складає 300000 грн. Необхідно визначити розмір відшкодування за системою дробної частки.

Задача 4.

В результаті пожежі компанії завдано збиток на суму 71600 грн. (20 комп'ютерів по 5000 грн.) Вартість аналогічних складає 5500 за одиницю. Визначіть відшкодування за системою відновної вартості.

Задача 5.

Середня урожайність пшениці в області за останні 5 років складає 30 ц/га. СТОВ «Колос» зібрало урожай 25 ц/га. Коефіцієнт покриття шкоди по договору страхування становить 75%, ринкова вартість пшениці – 200 грн./ц. Площа, що була засіяна під пшеницею – 1500 га. Визначіть розмір страхового відшкодування.

Розв'язок

1) $(30-25)*0,75 = 3,75$

2) $3,75*200*1500 = 1125000$ грн. – відшкодування

Задача 6.

Інвестор запланував прибуток 42000 грн. від інвестицій у розмірі 180000 грн. Фактично він отримав 40% прибутку. Коефіцієнт покриття шкоди (КПШ) становить 70%. Розрахувати страхове відшкодування.

Задача 7.

Визначіть який розмір страхового відшкодування потрібно виплатити страхувальнику (і чи потрібно взагалі), якщо страхова сума за угодою 74000 грн., збиток 1400 грн., умовна франшиза – 4%.

Задача 8.

Визначити розмір страхового відшкодування, якщо за договором передбачена безумовна франшиза 3% від суми збитку, а збиток склав 10000 грн.

Розв'язок

1) $10000*0,03=300$ грн.

2) $10000-300 = 9700$ грн.

Співстрахування

Страхова оцінка майна – 240000 грн., Дві страхові компанії уклали договір співстрахування і розподілили відповідальність так: перша – 45%, друга – 55%. Визначіть розмір страхового відшкодування кожного, якщо збиток склав 10000 грн.

4500 і 5500 грн.

ТЕМА 7. ПЕРЕСТРАХУВАННЯ І СПІВСТРАХУВАННЯ

Знайдіть правильну відповідь:

Тести:

1. Облігаторне перестраховання охоплює:

- а) весь страховий портфель;
- б) значну частину страхового портфеля;
- в) кожний відокремлений ризик;
- г) правильні відповіді а, б.

2. Брокерська комісія у перестрахованні – це:

- а) комісія, яка вираховується зі страхової премії на користь цедента за передачу ризику (усього або частини) у перестраховання цесіонарію;
- б) комісія, яка виплачується за третинним і наступними розміщеннями ризику;
- в) вирахування із страхової премії на користь брокера, який є посередником на ринку перестраховання;
- г) усі відповіді правильні.

3. Об'єктом перестраховувальних операцій є:

- а) майнова ситуація в певному страховому товаристві;
- б) настання страхового випадку в певному страховому товаристві;
- в) настання страхового ризику в певному страховому товаристві;
- г) усі відповіді правильні.

4. У групі пропорційного перестраховання виділяють такі підвиди договорів перестраховання:

- а) квотний, ексцедентний та квотно-ексцедентний договори;
- б) ексцедент збитку та ексцедент збитковості;
- в) облігаторні договори;
- г) факультативні договори.

5. Перестраховання є:

- а) самостійною галуззю страхування;
- б) підгалуззю майнового страхування;
- в) підгалуззю особистого страхування;
- г) підгалуззю страхування відповідальності.

6. У перестрахованні ризику беруть участь чотири страховики. У даному випадку ретроцесіонарій – це:

- а) перший страховик;
- б) другий страховик;
- в) третій страховик;
- г) четвертий страховик.

7. За непропорційним перестрахованням розрахунки між сторонами договору охоплюють:

- а) підсумкові фінансові результати цедента;
- б) окремі договори страхування;
- в) окремі збитки;
- г) усе правильно.

8. Що означає перестраховання із 60 % квотою?

- а) цедент приймає 60 % кожного ризику;
- б) перестраховик приймає 60 % кожного ризику;
- в) цедент приймає 40 % кожного ризику;
- г) перестраховик приймає 40 % кожного ризику.

9. До факультативного перестраховання страхові компанії вдаються досить часто у таких випадках:

- а) ризик настільки значний; що виходить за межі (ліміти) діючих перестраховувальних договорів;
- б) ризик не підпадає під умови чинних договорів;

в) компанія, що передає ризик, вважає за необхідне перестрахувати частину відповідальності за власним утриманням;

г) усе правильно.

10. Облігаторне перестраховування вигідніше порівняно з факультативним для:

а) цедента;

б) перестраховика;

в) перестрахового брокера;

г) правильні відповіді а і б.

11. До непропорційних перестраховальних договорів належать:

а) квотні договори;

б) факультативні договори;

в) квотні та ексцедентні договори;

г) договори ексцедента збитку та ексцедента збитковості.

12. Коли цедент отримує найбільшу комісію за перестрахованням?

а) за квотним договором;

б) за ексцедентним договором;

в) за договором ексцедента суми;

г) за факультативно-облігаторними договорами.

13. Другий договір ексцедента суми використовується:

а) як альтернатива до першого договору ексцедента суми;

б) для безпечних ризиків;

в) додатково до факультативного договору перестраховання;

г) у тому випадку, коли перший договір ексцедента суми не може задовольнити виплати.

14. Співстрахування –це:

а) форма перестраховання;

б) метод перерозподілу страхових ризиків;

в) різновид контрибуції;

г) усі відповіді правильні.

15. Хто є відповідальним, у разі перестраховання ризику, перед страхувальником у повному обсязі згідно з договором страхування:

а) прямий страховик;

б) цедент;

в) перестраховальник;

г) усе правильно.

16. Переданий перестраховальний інтерес:

а) цесія;

б) алімент;

в) контралімент;

г) усе правильно.

17. Основні переваги факультативного перестраховання:

а) висока ставка комісії перестраховання;

б) увага, що приділяється окремим ризикам;

в) легкість в управлінні;

г) все вірно.

18. З боку другої сторони, яка приймає ризик на перестраховання, виступає:

а) спеціалізоване перестраховальне товариство;

б) страховик, для якого перестраховання є додатковою страховою операцією;

в) цесіонарій;

г) усе правильно.

Задачі до розв'язання:

Задача 1. За умовами договору страхування ексцеденту збитковості перестраховик зобов'язаний здійснити страхову виплату цементу, якщо за підсумками проведення операцій зі страхування майна сільськогосподарських підприємств за рік рівень виплат перевищить 100 %. Під кінець відповідальність перестраховика обмежується рівнем 106 %. По закінченні звітного року надходження страхових премій склало 20 тис грн, а страхові виплати – 22 тис. грн. Яку суму сплатить перестраховик цеденту?

Задача 2. Ексцедент складає 5 ліній, власне утримання цедента – 800 тис. грн, відповідальність перестраховика обмежена 4 млн грн. Визначте відповідальність цедента та перестраховика, якщо договір страхування укладений із страхувальником на суму 5млн грн.

Задача 3. Станом на січень 2006 року страхова компанія «Сокіл» має такі показники:

- сплачений статутний фонд – 10 млн 200 тис. грн;
- технічні резерви – 16 млн 720 тис. грн;
- вільні резерви – 2 млн 400 тис. грн;
- прибуток – 1 млн 200 тис. грн.

Визначте величину відповідальності страховика на один договір страхування або перестраховування.

Задача 4. За договором ексцедента збитковості відповідальність перестраховальника встановлено на рівні 102 % – 116 %. За рік збитковість склала 140 %. Визначте рівень покриття для перестраховика та цедента.

Задача 5. За квотним перестраховуванням перестраховик приймає на свою відповідальність 20 % страхової суми за кожним договором страхування майна громадян, але не більше 450 тис. грн. Цедент уклав такі договори страхування: перший – на суму 2 млн 200 тис. грн, другий – на суму 1 млн 600 тис. грн, третій – на суму 2 млн 250 тис. грн. Фінансові можливості цедента – 1 млн 300 тис. грн. Який обсяг страхової суми візьме на свою відповідальність перестраховик та відповідно отримає від перестраховальника страхову премію, що сплатив страхувальник, якщо страховий тариф – 2 % від страхової суми. Зробіть висновок.

Задача 6. У договорі перестраховування ліміт відповідальності цедента дорівнює 100 % річної збитковості. Межі відшкодування збитковості перестраховиком передбачені від 100 до 110 %. Фактична збитковість склала за рік 115 %. Визначте участь цедента та перестраховика в покритті окремого ризику при непропорційному перестраховуванні перевищення збитковості.

Задача 7. За договором страхування ексцедента збитку пріоритет цедента передбачений в розмірі 3 млн грн, ліміт перестраховального покриття – 7 млн грн. Цедент виплатив при настанні страхового випадку страхове відшкодування страхувальнику – 4 млн грн. Визначте суму відшкодування збитків перестраховиком цеденту.

Задача 8. Власне утримання страховика – 15 тис. грн. Страховик має договір ексцеденту суми на 4 частки. Страхова сума становить 60 тис. грн. Визначте місткість договору перестраховування, розподіл збитків на 45 тис. грн між цедентом та перестраховиком.

Задача 9. Об'єкт вартістю 5 тис. грн застрахований за одним договором трьома страховиками: першим на суму – 1,5 тис. грн, другим – на суму 2 тис. грн, третім – на суму 1,5 тис. грн. Страховим випадком нанесений збиток майну в сумі 1,8 тис. грн. Визначте розмір виплати страховальнику кожним страховиком.

Задача 10. Експедент складає трикратну суму власного утримання (3 лінії), власне утримання – 1 тис. грн. Відповідальність перестраховика обмежена 3 тис. грн. Визначте відповідальність перестраховика за договором страхування із страховою сумою:

- а) 3 тис. грн;
- б) 4 тис. грн;
- в) 5 тис. грн.

ТЕМА. 11. СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНОГО ВИПАДКУ НА ВИРОБНИЦТВІ ТА ПРОФЕСІЙНОГО ЗАХВОРЮВАННЯ, ЯКІ СПРИЧИНИЛИ ВТРАТУ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ

У разі стійкої втрати професійної працездатності через нещасні випадки на виробництві або професійні захворювання, *Фондом соціального страхування України, зокрема, здійснюється фінансування одноразових допомог.* Розмір цих виплат залежить від ступеня втрати професійної працездатності та прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на день настання права потерпілого на страхову виплату.

Зазначимо, право на отримання потерпілим одноразової допомоги настає з дня встановлення МСЕК стійкої втрати професійної працездатності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання. Розмір виплати залежить від ступеня втрати працездатності, виходячи з 17 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на день настання права потерпілого на страхову виплату. Максимальний розмір одноразової допомоги в разі 100% стійкої втрати працездатності станом на 01.01.2020 становить 35 734 гривень.

Одноразова допомога сім'ї потерпілого виплачується у сумі, що дорівнює 100 розмірам прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на день настання права на страхову виплату. На сьогодні вона складає 210,2 тис. грн.

Одноразова допомога кожній особі, яка перебувала на утриманні померлого, а також на його дитину, яка народилася протягом не більш ніж десятимісячного строку після смерті потерпілого, виплачується у сумі, що дорівнює 20 розмірам прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на день настання права на страхову виплату, що на сьогодні дорівнює 42,04 тис. грн.

За страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності надаються такі **види матеріального забезпечення** та соцпослуг:

- допомога з тимчасової непрацездатності (далі – допомога з ТН), включаючи догляд за хворою дитиною;
- допомога по вагітності та пологах;
- допомога на поховання (крім поховання пенсіонерів, безробітних та осіб, які померли від нещасного випадку на виробництві);
- оплата лікування в реабілітаційних відділеннях санаторно-курортного закладу після перенесених захворювань і травм.

Розглянемо, хто має право на таку допомогу застрахованих осіб (далі – ЗО), та тривалість її виплати в кожному випадку окремо (див. табл. 1).

Таблиця 1

№ з/п	Хто має право на отримання допомоги	Тривалість виплати допомоги	Початок виплат Фондом	Примітка
ДОПОМОГА З ТН УНАСЛІДОК ЗАХВОРЮВАННЯ АБО ТРАВМИ, НЕ ПОВ'ЯЗАНОЇ З НЕЩАСНИМ ВИПАДКОМ НА ВИРОБНИЦТВІ ТА ПРОФЕСІЙНИМ ЗАХВОРЮВАННЯМ				
1	ЗО, які працюють в установах, організаціях, підприємствах, а також ЗО під час перебування у щорічній (основній чи додатковій) відпустці	Виплачується за весь період до відновлення працездатності	З 6-го дня непрацездатності	Оплата перших 5 днів ТН здійснюється за кошти роботодавця згідно з Порядком, затвердженим <u>постановою КМУ від 26.06.15 р. № 440</u>
2	ЗО, які працюють на сезонних і тимчасових роботах	Надається не більш як за 75 календарних днів (далі – к. д.) протягом календарного року		
3	ЗО з інвалідністю, які працюють на підприємствах та в організаціях товариств УТОГ і УТОС	Виплачується за весь період до відновлення працездатності	З 1-го дня непрацездатності	Абзац третій ч. 2 ст. 22 Закону № 1105
ДОПОМОГА З ТН ДЛЯ ДОГЛЯДУ ЗА ХВОРОЮ ДИТИНОЮ				
1	ЗО, які мають дитину віком до 14 років	Надається за період, протягом якого дитина за висновком лікаря потребує догляду, але не більш як за 14 к. д.	З 1-го дня непрацездатності	Ч. 3 ст. 22 Закону № 1105
2	ЗО, які мають дитину віком до 14 років, якщо вона потребує стаціонарного лікування	Надається за весь час її перебування в стаціонарі разом із хворою дитиною		Якщо дитина потребує стаціонарного лікування
3	ЗО, які працюють на сезонних і тимчасових роботах, у разі здійснення догляду за хворою дитиною віком до 14 років	Надається не більш як за 75 к. д. протягом календарного року		Абзац третій ч. 3, абзац четвертий ч. 2 ст. 22, ст. 24 Закону № 1105
ДОПОМОГА З ТН ДЛЯ ДОГЛЯДУ ЗА ХВОРИМ ЧЛЕНОМ СІМ'Ї (КРІМ ДОГЛЯДУ ЗА ХВОРОЮ ДИТИНОЮ ВІКОМ ДО 14 РОКІВ)				
1	ЗО, які працюють в установах, організаціях, на підприємствах	Надається не більш як за 3 к. д., а в особливих випадках, з урахуванням тяжкості хвороби члена сім'ї та	З 1-го дня непрацездатності	Ч. 4 ст. 22 Закону № 1105

№ з/п	Хто має право на отримання допомоги	Тривалість виплати допомоги	Початок виплат Фондом	Примітка
		побутових обставин, – не більш як за 7 к. д.		
ДОПОМОГА З ТН У РАЗІ ЗАХВОРЮВАННЯ МАТЕРІ АБО ІНШОЇ ОСОБИ, ЯКА ФАКТИЧНО ЗДІЙСНЮЄ ДОГЛЯД ЗА ДИТИНОЮ ВІКОМ ДО 3 РОКІВ АБО ДИТИНОЮ З ІНВАЛІДНІСТЮ ВІКОМ ДО 18 РОКІВ				
1	ЗО, яка здійснює догляд за дитиною	Надається за весь період захворювання	З 1-го дня непрацездатності	Ч. 5 ст. 22 Закону № 1105
ДОПОМОГА З ТН, ВИКЛИКАНА КАРАНТИНОМ, НАКЛАДЕНИМ ОРГАНАМИ САНІТАРНО-ЕПІДЕМІОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ				
1	ЗО, які працюють в установах, організаціях, на підприємствах	Надається за весь період відсутності на роботі з цієї причини	З 1-го дня карантину	Ч. 7 ст. 22 Закону № 1105
ДОПОМОГА З ТН У РАЗІ ТИМЧАСОВОГО ПЕРЕВЕДЕННЯ ЗО ВІДПОВІДНО ДО МЕДИЧНОГО ВИСНОВКУ НА ЛЕГШУ РОБОТУ, НИЖЧЕ ОПЛАЧУВАНУ				
1	ЗО, які переводяться на легшу роботу, нижче оплачувану	Надається не більш як за два місяці	З 1-го дня за час такої роботи	Ця допомога обчислюється за загальними правилами, але надається в розмірі, який разом із заробітком за тимчасово виконувану роботу не може перевищувати суми повного заробітку до часу переведення
ДОПОМОГА З ТН У РАЗІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРОТЕЗУВАННЯ ЗА МЕДИЧНИМИ ПОКАЗАННЯМИ В СТАЦІОНАРІ ПРОТЕЗНО-ОРТОПЕДИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА				
1	ЗО, які працюють в установах, організаціях, підприємствах	Надається за весь період перебування на протезно-ортопедичному підприємстві з урахуванням часу на проїзд до нього та назад	З 1-го дня непрацездатності	Ч. 9 ст. 22 Закону № 1105
ДОПОМОГА З ТН У РАЗІ ПЕРЕБУВАННЯ В РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ВІДДІЛЕННЯХ САНАТОРНО-КУРОРТНОГО ЗАКЛАДУ ПІСЛЯ ПЕРЕНЕСЕНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ І ТРАВМ				
1	ЗО, які працюють в установах, організаціях, підприємствах	Надається за весь час перебування в санаторно-курортному закладі (з урахуванням часу на проїзд до санаторно-курортного закладу і у зворотному напрямку) у розмірах, установлених цим Законом № 1105	Лікуючий лікар та лікарсько-консультативна комісія (далі – ЛКК) визначають термін лікування в реабілітаційному відділенні, який є необхідним для відновлення здоров'я та працездатності застрахованої особи відповідно до профілю лікування та особливостей перебігу	Надається, якщо тривалість щорічної (основної та додаткової) відпустки недостатня для лікування та проїзду до санаторно-курортного закладу і назад

№ з/п	Хто має право на отримання допомоги	Тривалість виплати допомоги	Початок виплат Фондом	Примітка
			хвороби, але не більше 24 днів (п. 6 Порядку, затвердженого постановою правління ФСС від 13.07.17 р. № 39)	

ПІДСТАВИ ДЛЯ ВІДМОВИ В НАДАННІ ДОПОМОГИ З ТН

У деяких випадках допомога з ТН не надається, а саме:

- якщо травми, отримані ЗО, або захворювання виникли в разі вчинення нею злочину;
- у разі умисного заподіяння шкоди своєму здоров'ю з метою ухилення від роботи чи інших обов'язків або симуляції хвороби;
- за час перебування під арештом і час проведення судово-медичної експертизи;
- за час примусового лікування, призначеного за постановою суду;
- якщо захворювання або травми сталися внаслідок алкогольного, наркотичного, токсичного сп'яніння або дій, пов'язаних із таким сп'янінням;
- за час відпустки без збереження зарплати, творчої відпустки, додаткової відпустки у зв'язку з навчанням.

ДОПОМОГА ПО ВАГІТНОСТІ ТА ПОЛОГАХ

Насамперед зауважимо, що відповідно до ст. 7 Закону від 21.11.92 р. № 2811-ХІІ «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» (далі – Закон № 2811) право на державну допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами мають **усі жінки** (у т. ч. неповнолітні), які не застраховані в системі соцстрахування.

Розглянемо допомогу для працюючих жінок.

Допомога по вагітності та пологах надається ЗО у формі матеріального забезпечення, яке компенсує втрату зарплати (доходу) за період відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами (ст. 25 Закону № 1105).

Підставою для призначення жінкам допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами є видана в установленому порядку довідка лікувального закладу встановленого зразка та довідка:

- з основного місця роботи (служби, навчання);
- ліквідаційної комісії для жінок, звільнених із роботи у зв'язку з ліквідацією підприємства, установи, організації;
- держслужби зайнятості для жінок, зареєстрованих у державній службі зайнятості як безробітні.

Виплата допомоги здійснюється за місцем роботи (служби) в розмірі 100 % від середньої зарплати (грошового забезпечення) і надається відразу за весь період декретної відпустки.

Законом № 1105 передбачено певний період, за який виплачується допомога по вагітності та пологах.

Отже, допомога по вагітності та пологах виплачується за весь період відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, тривалість якої становить 70 к. д. до пологів і 56 к. д. (у разі ускладнених пологів або народження двох чи більше дітей – 70 к. д.) після пологів. Жінкам, віднесеним до 1–3-ї категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, допомога по вагітності та пологах виплачується за 180 к. д. зазначеної відпустки (90 к. д. – до пологів та 90 к. д. – після пологів).

Також ЗО, яка всиновила дитину протягом двох місяців із дня її народження, зазначеного у свідоцтві про народження, допомога по вагітності та пологах виплачується

за період із дня всиновлення і до закінчення 56 к. д. (70 к. д. – у разі одночасного усиновлення двох і більше дітей, 90 к. д. – для жінок, віднесених до 1–3-ї категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи).

Розмір зазначеної допомоги обчислюється сумарно та надається ЗО в повному обсязі незалежно від кількості днів відпустки, фактично використаних до пологів.

Розрахунок допомоги по вагітності та пологах проводиться відповідно до норм Закону № 1105 та Порядку обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, затвердженого постановою КМУ від 26.09.01 р. № 1266.

ДОПОМОГА НА ПОХОВАННЯ

Допомога на поховання надається в разі смерті застрахованої особи, а також членів сім'ї, які перебували на її утриманні (ст. 27 Закону № 1105), зокрема:

- дружини (чоловіка);
- дітей, братів, сестер та онуків, які не досягли 18 років або старших за цей вік, якщо вони стали особами з інвалідністю до 18 років (братів, сестер та онуків – за умови, що вони не мають працездатних батьків), а студентів та учнів середніх професійно-технічних та вищих навчальних закладів із денною формою навчання – до 23 років;
- батька, матері;
- діда та баби за прямою лінією спорідненості.

Допомога надається ЗО, члену її сім'ї або іншим юридичним чи фізичним особам, які здійснили поховання.

Допомога на поховання ЗО або особи, яка перебувала на її утриманні, надається в розмірі, що встановлюється правлінням Фонду, але не менше за розмір прожиткового мінімуму, встановленого законом. Постановою Правління ФСС від 08.02.17 р. № 17 встановлено розмір допомоги на поховання в сумі 4 100 грн.

Відповідно до ч. 7 ст. 42 Закону № 1105 витрати на поховання в разі смерті працівника внаслідок нещасного випадку або профзахворювання несе ФСС. До них відносяться витрати на організацію поховання та ритуальні послуги, понесені установою-страхувальником, сім'єю застрахованого або іншою особою, яка здійснила поховання, тобто придбання одягу, взуття, інших предметів для похорону, організацію поминального обіду, релігійні обряди, виготовлення і встановлення пам'ятників та огорож тощо. Граничні розміри витрат затверджено постановою правління ФСС від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань від 03.10.08 р. № 45 «Про витрати на поховання та пов'язані з цим ритуальні послуги у разі смерті потерпілого від нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання» (далі – Постанова № 45).

Слід зазначити, що **витрати** на поховання та пов'язані з цим ритуальні послуги згідно з п. 4 Постанови № 45 **проводяться** лише за наявності документів (довідок, рахунків тощо), що підтверджують відповідні витрати на день поховання, які зазначені страхувальником, сім'єю потерпілого або іншими особами.

Якщо фактично зазначені витрати на поховання є нижчими за розміри, встановлені Постановою № 45, то відшкодування проводиться лише за фактичними витратами. Кошти, що залишилися невикористаними на конкретний вид ритуальної послуги, не можуть бути використані на іншу ритуальну послугу.

ДОКУМЕНТИ ДЛЯ ПРИЗНАЧЕННЯ ДОПОМОГИ

Для призначення матеріального забезпечення зі страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та допомоги на поховання подаються такі документи (див. табл. 2).

Таблиця 2

№ з/п	Хто має право на отримання допомоги	Документ, який є підставою для	Примітка
-------	-------------------------------------	--------------------------------	----------

		призначення допомоги	
1	ЗО, які працюють в установах, організаціях, підприємствах, а також ЗО під час перебування у щорічній (основній чи додатковій) відпустці	Листок непрацездатності	Ст. 31 Закону № 1105
2	ЗО за сумісництвом, за трудовим договором (контрактом)	Копія листка непрацездатності, засвідчена підписом керівника і печаткою (за наявності)	Видається за основним місцем роботи (ст. 31 Закону № 1105)
3	Члени сім'ї померлого або особа, яка здійснила поховання	Свідоцтво про смерть	Видається відповідним центральним органом виконавчої влади (п. 3 ст. 31 Закону № 1105)
4	ЗО, які працюють в установах, організаціях, підприємствах за основним місцем роботи, призначається на поховання члена сім'ї ЗО	Свідоцтво про смерть та довідка	Свідоцтво видається відповідним центральним органом виконавчої влади. Довідка видається з місця проживання про перебування померлого члена сім'ї на утриманні застрахованої особи (п. 4 ст. 31 Закону № 1105)

Теми рефератів

1. Види соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та їх характеристика.
2. Фінансування страхових виплат, соціальних послуг та профілактичних заходів при страхуванні від нещасного випадку на виробництві та від професійного захворювання.
3. Гарантії забезпечення прав застрахованим у страхуванні від нещасного випадку на виробництві та від професійного захворювання.
4. Зарубіжний досвід організації соціального страхування від нещасних випадків на виробництві: можливості застосування в Україні.

Ситуаційні завдання для практичних занять

Питання для дискусій

Взяти участь в обговоренні наведених нижче проблем:

1. Законодавство про страхування від нещасного випадку на виробництві та від професійного захворювання його характеристика.
2. Фінансування страхових виплат, соціальних послуг та профілактичних заходів при страхуванні від нещасного випадку на виробництві та від професійного захворювання.
3. Обґрунтуйте основні рекомендації МОП щодо удосконалення національної системи охорони праці.
4. Страхування від нещасного випадку на виробництві та від професійного захворювання його сутність та значення.
5. Гарантії забезпечення прав застрахованим у страхуванні від нещасного випадку на виробництві та від професійного захворювання.
6. Основні принципи страхування від нещасного випадку на виробництві та від професійного захворювання.
7. Система фінансування та джерела коштів Фонду соціального страхування.

8. Взаємовідносини органів соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та від професійного захворювання та платників страхових зборів з банківськими установами.

Завдання для індивідуальної роботи:

1. На практичному прикладі охарактеризуйте механізм розрахунку допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю яка викликана нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням.

2. Механізм розрахунку щомісячної страхової виплати.

Який порядок призначення страхової виплати при тимчасовому переведенні на легшу роботу.

Практичні завдання:

Завдання 1

Найманий працівник В., який працює по трудовому договору на підприємстві «Мрія» (основне місце роботи), одержавши виробничу травму під час виконання своїх професійних обов'язків, звернувся у відділ бухгалтерії з листком тимчасової непрацездатності виданим на період з 10 травня 2020 р. по 8 червня 2020 р. Розрахувати величину виплат у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності в цілому, а також з виокремленням виплат за рахунок коштів роботодавця та за рахунок Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві, навести перелік документів необхідних для отримання виплат та пояснити порядок здійснення даної виплати. Дані про заробітну плату наведені в таблиці

Розрахунковий період	К-ть робочих днів за графіком п-ва «Мрія»	Заробітна плата за основним місцем роботи, грн.	Заробітна плата за сумісництвом грн.	Сумарний заробіток, грн.	Суми, що враховуються при розрахунку грн.
Листопад	22	4 700	5 800		<i>самостійно</i>
Грудень	23	5 000	6 700		
Січень	19	4 600	7 900		
Лютий	20	4000	8 900		
Березень	22	4 700	9 700		
Квітень	21	4 200	11 300		
Всього					

Завдання 2

Обчислити розмір одноразової допомоги в разі стійкої втрати професійної працездатності потерпілого П., якщо 22 червня 2020 р. комісією МСЕК було встановлено стійку втрату професійної працездатності 30 % у зв'язку з професійним захворюванням, а 20 липня 2020 р. йому встановлено стійку втрату професійної працездатності 20 % у зв'язку з нещасним випадком на виробництві. Обидва страхові випадки настали з вини одного й того ж роботодавця. Середня заробітна плата перед настанням першого страхового випадку становила 7 700 грн.

Завдання 3

Обчислити розмір щомісячної грошової допомоги в разі стійкої втрати професійної працездатності потерпілого Р., якщо 25 травня 2020 р. комісією МСЕК йому було встановлено 40 % втрати професійної працездатності та III групу інвалідності.

Середньомісячний заробіток перед настанням страхового випадку становив 6 700 грн., а пенсія по інвалідності – 1 500 грн.

ТЕМА. 12. ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ

Теми рефератів:

1. Пенсійна система України та характеристика її рівнів
2. Види та порядок призначення пенсій за віком
3. Види та порядок призначення пенсій по інвалідності
4. Види та порядок призначення пенсій у зв'язку втратою годувальника
5. Зарубіжний досвід організації пенсійного забезпечення

Взяти участь в обговоренні наведених нижче проблем:

1. Як впливає демографічна ситуація країни на обсяги пенсійних виплат.
2. Назвіть принципи дефіциту коштів Пенсійного фонду.
3. Які проблеми в запровадженні Накопичувальної системи пенсійного страхування.

Завдання для індивідуальної роботи:

1. Дослідіть напрями використання коштів Пенсійного фонду та Накопичувального фонду.
2. Поясніть організацію та порядок здійснення управління в системі пенсійного забезпечення
3. Проведіть аналіз функціонування Пенсійного фонду в Україні на сучасному етапі.
4. Визначить особливості управління коштами Накопичувального фонду.

Мінімальна пенсія, яка прив'язана до розміру прожиткового мінімуму для непрацездатних осіб, нині становить 1769 гривень.

Водночас з 1 січня цього року підвищено найменшу пенсійну виплату для людей, яким виповнилося 65 років та котрі мають повний стаж. У чоловіків, зокрема, має бути 35 років страхового стажу, а у жінок – 30 років. Мінімальний розмір пенсії для цієї категорії громадян встановлюється в розмірі 40% від мінімальної заробітної плати (6 тисяч гривень). Відповідно, мінімальна пенсія становить 2400 гривень.

Упродовж 2021 року в Україні двічі підвищуватимуть мінімальну пенсію (в цілому на 9,3%) – відповідно до зростання прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність:

з 1 липня – з 1769 до 1854 гривень (на 4,8%);

з 1 грудня – з 1854 до 1934 гривень (на 4,3%).

Починаючи з липня 2021 року, держава доплачуватиме по 400 гривень пенсіонерам віком від 75 до 80 років. Для таких українців також встановлять мінімальну пенсію – 2500 гривень, якщо є мінімальний стаж 20 років для жінок і 25 років для чоловіків.

У 2021 році продовжиться виплата щомісячної доплати до пенсії в розмірі 500 гривень для осіб віком від 80 років. Мінімальна пенсія для них становитиме 2600 гривень за наявності робочого стажу 20-25 років. Самотні пенсіонери цього ж віку отримуватимуть щонайменше 3342 гривень.

Наводимо найбільш типові приклади щодо розрахунку пенсій з урахуванням нового показника прожиткового мінімуму.

Приклад 1: чоловік, отримує пенсію як особа з інвалідністю війни I групи за Законом України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” з липня

1992 року, не працює. Страховий стаж складає 50 років (коефіцієнт страхового стажу – 0,50; індивідуальний коефіцієнт заробітку – 1,3).

Відповідно до постанови КМУ від 28.07.2010 № 656 (зі змінами) розмір пенсійної виплати (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги, сум індексації та інших доплат до пенсії, встановлених законодавством, крім пенсій за особливі заслуги перед Україною) у осіб з I групою інвалідності війни не може бути менше ніж 650 відсотків прожиткового мінімуму, встановленого для непрацевдатних осіб.

Складові пенсії	Розмір пенсії на 01.04.2020, грн	Розмір пенсії з 01.05.2020, грн
Основний розмір пенсії (обчислений з урахуванням стажу та заробітної плати), ст.27 Закону	2862,82 (4404,35 x 1,3 x 0,50)	3177,74 (4888,83 x 1,3 x 0,50)
Доплата за понаднормативний стаж 25 років, ст. 28 Закону (50 р. – 25 р.)	409,50 (1638,00 x 25 %)	409,50 (1638,00 x 25 %)
Підвищення інваліду війни I групи (50% від прожиткового мінімуму) відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»	819,00 (1638,00 x 50%)	819,00 (1638,00 x 50%)
Цільова грошова допомога на прожиття відповідно до Закону України «Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та інвалідів війни»	70,00	70,00
Щомісячна державна адресна допомога відповідно до постанови Уряду від 28.07.2010 № 656	6485,68 (до 10647,00 (1638,00 x 650%))	6170,76 (до 10647,00 (1638,00 x 650%))
Підвищення за особливі заслуги відповідно до Закону України «Про пенсії за особливі заслуги перед Україною» (35% від прожиткового мінімуму)	573,30 (1638,00 x 35%)	573,30 (1638,00 x 35%)
Загальний розмір пенсії до виплати з урахуванням доплат та підвищень	11220,30	11220,30

У наведеному прикладі відбулось зростання основного розміру пенсії на **314,92 грн** (3177,74 грн – 2862,82 грн), але загальний розмір пенсії до виплати залишився без змін, оскільки з урахуванням надбавок та підвищень розмір пенсії менше встановленого для інвалідів війни мінімуму та провадиться доплата до визначеного законодавством мінімального розміру (до 10647,00 грн).

Приклад 2: жінка, 80 років, має 36 років страхового стажу та статус “діти війни”, отримує пенсію за віком з 1995 року, не працює (коефіцієнт страхового стажу 0,36; індивідуальний коефіцієнт заробітку – 0,95).

Складові пенсії	Розмір пенсії на 01.04.2020, грн	Розмір пенсії з 01.05.2020, грн
Основний розмір пенсії (обчислений з урахуванням стажу та заробітної плати), ст.27 Закону	1506,29 (4404,35 x 0,95 x 0,36)	1671,97 (4888,83 x 0,95 x 0,36)
Доплата до мінімального розміру пенсії, ст.28 Закону	131,71 (до 1638,00)	– (до 1638,00)
Доплата з 01.01.2020 відповідно до ч.2	251,20	217,23

статті 28 Закону, до 1889,20 грн (4723,00 грн x 40%)		
Доплата за понаднормативний стаж 16 років, ст.28 Закону (36 р. – 20 р.)	241,01 (1506,29 x 16%)	262,08 (1638,00 x 16%)
Підвищення “дітям війни” згідно з постановою КМУ від 25.03.2014 №112, фіксований розмір	66,43	66,43
Щомісячна компенсаційна виплата 80 річним до 500,00 грн по Постанові КМУ №251	500,00	500,00
Загальний розмір пенсії до виплати з урахуванням доплат та підвищень	2696,64	2717,71

За результатами перерахунку на **165,68 грн** підвищився основний розмір пенсії, але це підвищення поглинається за рахунок доплати відповідно до ч.2 статті 28 Закону до 1889,20 грн. Загальний розмір пенсії збільшився на **21,07 грн** за рахунок збільшення доплати за понаднормативний стаж.

Приклад 3: чоловік 65 років, має страховий стаж 36 років, отримує пенсію за віком з 2015 року, не працює, є почесним донором України коефіцієнт страхового стажу 0,36; індивідуальний коефіцієнт заробітку – 1,1).

Складові пенсії	Розмір пенсії на 01.04.2020, грн	Розмір пенсії з 01.05.2020, грн
Основний розмір пенсії (обчислений з урахуванням стажу та заробітної плати), ст. 27 Закону	1744,12 (4404,35 x 1,1 x 0,36)	1935,98 (4888,83 x 1,1 x 0,36)
Доплата за понаднормативний стаж 1 рік, ст. 28 Закону (36 р.– 35р.)	16,38 (1638,00 x 1%)	16,38 (1638,00 x 1%)
Підвищення донорам відповідно до Закону України “Про донорство крові та її компонентів” (10 % прожиткового мінімуму в розрахунку на одну особу)	202,70 (2027,00 x 10%)	202,70 (2027,00 x 10%)
Доплата до 2000,00 грн при повному страховому стажі (35 років для чоловіків) за постановою Уряду від 26.06.2019 №543	36,80	–
Загальний розмір пенсії до виплати з урахуванням доплат та підвищень	2000,00	2155,06

За результатами перерахунку загальний розмір пенсії збільшився на **155,06 грн** за рахунок збільшення основного розміру пенсії з урахуванням доплати за постановою Уряду від 26.06.2019 №543 (1935,98 грн – 1744,12 грн – 36,80 грн).

Приклад 4 : жінка, 62 роки, має 24 роки (або 288 місяців) страхового стажу, отримує пенсію за віком з 2013 року, не працює (коефіцієнт страхового стажу – 0,24; індивідуальний коефіцієнт заробітку – 0,54).

Складові пенсії	Розмір пенсії на 01.04.2020, грн	Розмір пенсії з 01.05.2020, грн
Основний розмір пенсії (обчислений з урахуванням стажу та заробітної плати), ст. 27 Закону	570,80 (4404,35 x 0,54 x 0,24)	633,59 (4888,83 x 0,54 x 0,24)
Доплата до мінімального розміру пенсії, обчислена пропорційно наявному страховому стажу – 288 місяців при необхідному 360 місяців (30 років), ст.28 Закону	739,60 до 1310,40 (1638,00 грн x (288 міс /360 міс)	676,81 до 1310,40 (1638,00 грн x (288 міс /360 міс)

Підвищення відповідно до ч.3 ст.29 Закону за більш пізній вихід на пенсію (5%)	28,54	31,69
Доплата відповідно до п.4 Прикінцевих та перехідних положень Законом України від 03.10.2017 № 2148	299,06 (до 1638,00)	295,91 (до 1638,00)
Загальний розмір пенсії до виплати з урахуванням доплат і підвищень	1638,00	1638,00

У даному випадку основний розмір пенсії переглянуто із застосуванням коефіцієнта збільшення показника середньої заробітної плати (доходу) в Україні і він збільшився на 62,79 грн, але розмір пенсії до виплати залишився без змін, оскільки здійснюється доплата до мінімальної пенсії (до 1638,00 грн).

Приклад 5: жінка, 63 роки, має 32 роки страхового стажу, отримує пенсію за віком з квітня 2011 року, не працює (коефіцієнт страхового стажу – 0,32; індивідуальний коефіцієнт заробітку 2,33).

Складові пенсії	Розмір пенсії з 01.12.2018, грн	Розмір пенсії з 01.03.2019 грн
Основний розмір пенсії (обчислений з урахуванням стажу та заробітної плати), ст. 27 Закону	3283,88 (4404,35 x 2,33 x 0,32)	3645,11 (4888,83 x 2,33 x 0,32)
Доплата за понаднормативний стаж 12 років, ст. 28 Закону (32 р. – 20 р.)	196,56 (1638,00 грн x 12%)	196,56 (1638,00 грн x 12%)
Загальний розмір пенсії до виплати з урахуванням доплат і підвищень	3480,44	3841,67

За результатами перерахунку розмір пенсії збільшився на **361,23 грн**.

Приклад 6: чоловік, 63 роки, з 1996 року отримує пенсію по III групі інвалідності внаслідок аварії на ЧАЕС в розмірі відшкодування фактичних збитків, призначену відповідно до ст.54 Закону України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”; має 24 роки страхового стажу, не працює (індивідуальний коефіцієнт для обчислення заробітної плати 7,78919; втрата працездатності – 50%).

Складові пенсії	Розмір пенсії на 01.04.2020, грн	Розмір пенсії з 01.05.2020 грн
Основний розмір пенсії обчислений від середнього заробітку	4232,30 (1086,71x7,78919x50%)	4697,85 (1086,71x1,11x7,78919x50%)
Додаткова пенсія інвалідам 3 групи з числа ліквідаторів ЧАЕС згідно з п.5 постанови КМУ від 25.03.2014 №112	284,70 (фіксований розмір)	284,70 (фіксований розмір)
Загальний розмір пенсії до виплати з урахуванням доплат і підвищень	4517,00	4982,55

За результатами перерахунку розмір пенсії підвищився на **465,55 грн**.

Приклад 7: чоловік, вік 65 років, отримує пенсію за віком з 2015 року, має 35 років страхового стажу, працює (коефіцієнт страхового стажу 0,35; індивідуальний коефіцієнт заробітку 0,8).

Складові пенсії	Розмір пенсії на 01.04.2020, грн	Розмір пенсії з 01.05.2020 грн
Основний розмір пенсії (обчислений з	1233,22	1368,87

урахуванням стажу та заробітної плати), ст. 27 Закону	(4404,35 x 0,8 x 0,35)	(4888,83 x 0,8 x 0,35)
Доплата до мінімального розміру пенсії, ст.28 Закону	404,78 (до 1638,00)	269,13 (до 1638,00)
Доплата до 2000,00 грн при повному страховому стажі (35 років для чоловіків) за постановою Уряду від 26.06.2019 №543	362,00	–
Доплата до 2100,00 грн при повному страховому стажі (35 років для чоловіків) за постановою Уряду від 01.04.2020 №251	–	462,00
Загальний розмір пенсії до виплати з урахуванням доплат і підвищень	2000,00	2100,00

За результатами перерахунку основний розмір пенсії збільшився на **100,00 грн** і встановлен у сумі 2100,00 грн – гарантований мінімальний розмір пенсії за наявності необхідного страхового стажу (35 років у чоловіків та 30 років у жінок).

Практичні завдання

Завдання 1

Визначити розмір пенсії у зв'язку з втратою годувальника, за умови, що його розмір пенсії за віком становив 2 670 грн. На утриманні померлого знаходились діти у віці 15 та 21 років.

Завдання 2

Для господарських потреб підприємство придбало легковий автомобіль, вартість якого відповідно до рахунку – 250 тис. грн. (з ПДВ). Яку суму пенсійного збору підприємство має сплатити до Пенсійного фонду?

Завдання 3

Підприємство продало будівлю загальногосподарського призначення за договірною ціною 264000,0 грн. Того ж самого дня підприємством було придбано будівлю під улаштування магазину роздрібною торгівлі для реалізації продукції підприємства. Договірна ціна даної будівлі становила 324000,0 грн.

Визначити, яку суму збору на пенсійне страхування з операції купівлі-продажу нерухомого майна має сплатити підприємство до бюджету Пенсійного фонду.

Завдання 4

Громадянка звернулася за призначенням пенсії за віком 9 лютого 2016 року. Наявна інформація про заробіток із системи персоніфікованого обліку відомостей за 174 місяці (липень 2000 р. – грудень 2015 р.). Стаж громадянки 30 років 5 місяців 10 днів. Сума коефіцієнтів заробітної плати складає 196,33821. Середня заробітна плата на одну застраховану особу в цілому по Україні за 2013 – 2015 рр. – 2960,62 грн. Обчислити розмір пенсії за віком.

Завдання 5

Жінка виховує двох дітей – 2004 і 1995 років народження. При цьому одна дитина навчається у вищому навчальному закладі на денній формі навчання. Їх батько народився 11.03.1963 р., помер – 10.11.2014 р. Середня зарплата на одну застраховану особу в цілому по Україні за 2008 – 2010 роки – 1855,20 грн. Середня заробітна плата на одну застраховану особу в цілому по Україні за 2009 – 2011 рр. – 2001,19 грн. Середня заробітна плата на одну застраховану особу в цілому по Україні за 2011 – 2013 рр. – 2320,15 грн. На момент смерті він мав 29 років і 3 місяців страхового стажу. Сума коефіцієнтів заробітної плати (доходу), розрахована за 150 місяців склала 184,97006. Розрахувати пенсію у зв'язку з утратою годувальника.

Завдання 6

За призначенням пенсії за вислугу років 20.02.2015 р. звернулася громадянка Соловійова І. М. Загальний стаж роботи – 28 років 4 місяці (зокрема з 13.03.1990 р. по день звертання вона працювала вчителем у школі, тобто має стаж, що дає право на призначення

пенсії за вислугу років, – 25 років 11 місяців 7 днів). Сума коефіцієнтів заробітної плати (С) за 127 місяців – 193,53687. Середня заробітна плата на одну застраховану особу в цілому по Україні за 2012 – 2014 рр. – 2960,62 грн. Розрахувати пенсію за вислугу років.

ТЕМА. 13. ФІНАНСОВА НАДІЙНІСТЬ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Приклади розв'язування задач

Задача 1. Організація вказала в заяві про страхування вартість майна 5 000 грн., страхову суму 4 800 грн. Після пожежі страхова компанія встановила розмір збитку 3 600 грн. Розрахувати розмір страхового відшкодування згідно пропорційній системі забезпечення.

Розв'язок: пропорційна система забезпечення передбачає:

Відповідно умові задачі визначимо розмір страхового відшкодування:

$$4\,800/5\,000 \times 3\,600 = 3\,456 \text{ грн.}$$

Відповідь: страховик виплатить 3 456 грн.

Задача 2. Громадянин застрахував домашнє майно вартістю 76 354 грн. Страхування здійснювалось за системою забезпечення «першого ризику». Розмір страхової суми становить 70 000 грн. Визначити розмір страхового відшкодування, якщо в результаті страхового випадку був завданий збиток у розмірі 64 396 грн.

Розв'язок: система першого ризику передбачає відшкодування в межах страхової суми:

якщо страховий збиток \leq страхової суми, тоді страхове відшкодування = страховому збитку;

якщо страховий збиток $>$ страхової суми, тоді страхове відшкодування = страховій сумі.

Відповідно умові задачі розрахуємо розмір страхового відшкодування: так як страховий збиток менше страхової суми, то страхове відшкодування довіює страховому збитку, тобто 64 396 грн.

Відповідь: страховик виплатить 64 396 грн.

Задача 3. Громадянин вказав в заяві про страхування вартість домашнього майна 11 780 грн., страхову суму – 7 390 грн. Страхування здійснюється за системою забезпечення «першого ризику». Визначити розмір страхового відшкодування, якщо збиток становив 10 174 грн.

Розв'язок: страхове відшкодування становитиме 7 390 грн., оскільки система першого ризику передбачає відшкодування страхового збитку в межах страхової суми, тобто максимальне відшкодування дорівнює розміру страхової суми.

Відповідь: страховик виплатить 7 390 грн.

Задача 4. Страхується пшениця колгоспу «Зоря». Середня врожайність за 5 років 25 ц з 1 га. Площа посіву 450 га. Фактична врожайність в поточному році пшениці 21 ц з 1 га. Закупівельна ціна пшениці за 1 ц дорівнює 500 грн. Розрахувати страхове відшкодування, якщо страхове покриття становить 70%.

Розв'язок:

1. Визначимо розмір страхової суми:

$$25 \times 450 \times 500 = 5\,625\,000 \text{ грн.}$$

2. Визначимо фактично отримані колгоспом доходи:

$$21 \times 450 \times 500 = 4\,725\,000 \text{ грн.}$$

3. Визначимо розмір страхового збитку:

$$5\,625\,000 - 4\,725\,000 = 900\,000 \text{ грн.}$$

4. Визначимо страхове відшкодування:

$$900\,000 \times 0,7 = 630\,000 \text{ грн.}$$

Відповідь: страховик відшкодує 630 000 грн.

Задача 5. Страхова сума майна складає 5 000 грн. Безумовна франшиза становить 7 %. У результаті стихійного лиха майно пошкоджене на 4 600 грн. Визначити розмір страхового відшкодування відповідно до системи дійсної вартості.

Розв'язок: 1. Визначимо суму франшизи:

$$5\,000 \times 0,07 = 350 \text{ грн.}$$

2. Визначимо розмір страхового відшкодування:

$$4\,600 - 350 = 4\,250 \text{ грн.}$$

Відповідь: 4 250 грн.

Задача 6. Майно підприємства було застраховане на суму 890 000 грн. Внаслідок стихійного лиха майно було частково пошкоджене. Вартість ремонту становить 420 000 грн. Визначити розмір страхового відшкодування відповідно до системи відбудовної вартості.

Відповідь: оскільки системою відбудовної вартості передбачається страхове відшкодування в розмірі вартості нового майна або вартості робіт із відновлення майна до попереднього стану, то страхове відшкодування становитиме 420 000 грн.

Контрольні завдання:

Розв'язання задач:

1. Майно підприємства було застраховане на суму 200 000 грн. Внаслідок стихійного лиха майно було частково пошкоджене. Вартість ремонту становить 120 000 грн. Визначити розмір страхового відшкодування відповідно до системи відбудовної вартості.

Відповідь: 120 000 грн.

2. Страхується пшениця. Середня врожайність за 5 років 35 ц з 1 га. Площа посіву 500 га. Фактична врожайність в поточному році пшениці 33 ц з 1 га. Закупівельна ціна пшениці за 1 ц дорівнює 700 грн. Розрахувати страхове відшкодування, якщо страхове покриття становить 80%.

Відповідь: 560 000 грн.

3. Громадянин вказав в заяві про страхування вартість майна 100 000 грн., страхову суму – 75 000 грн. Страхування здійснюється за системою забезпечення «першого ризику». Визначити розмір страхового відшкодування, якщо збиток становив 80 000 грн.

Відповідь: 75 000 грн.

4. Громадянин вказав в заяві про страхування вартість майна 100 000 грн., страхову суму – 75 000 грн. Страхування здійснюється за системою забезпечення «першого ризику». Визначити розмір страхового відшкодування, якщо збиток становив 60 000 грн.

Відповідь: 60 000 грн.

5. Страхова сума майна складає 38 000 грн. Безумовна франшиза становить 900 грн. У результаті стихійного лиха майно пошкоджене на 17 000 грн. Визначити розмір страхового відшкодування відповідно до системи дійсної вартості.

Відповідь: 16 100 грн.

6. Підприємство вказало в заяві про страхування вартість майна 1 250 000 грн., страхову суму 1 000 000 грн. Після настання страхового випадку страхова компанія встановила розмір збитку 700 000 грн. Розрахувати розмір страхового відшкодування згідно пропорційної системи забезпечення.

Відповідь: 560 000 грн.

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання відбувається за системою відображеною в таблиці 1

Таблиця 1

Назви розділів і тем	Денна форма	
	Усього	у тому числі
		Семінарські (практичні) заняття (конспектування, питань, виступ, доповнення, розв'язування задач)
Розділ 1. Основи страхування		
Загальна характеристика страхування. Основні поняття і терміни, що використовуються в страхуванні	4	4
Класифікація страхування	4	4
Економічний зміст соціального страхування, його принципи, функції та напрямки діяльності	4	4
Правові та організаційні засади Фонду соціального страхування України	4	4
Розділ 2. Особливості основних видів страхування		
Особисте страхування	4	4
Майнове страхування	4	4
Страхування відповідальності	4	4
Перестраховання і співстраховання	4	4
Соціальне страхування з тимчасової втрати працездатності	4	4
Соціальне страхування на випадок безробіття	4	4
Соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності	4	4
Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування	4	4
Фінансова надійність страхової компанії	4	4
Контрольна робота	8 балів	
Всього за семестр	60 балів	
Залік	40 балів	
Всього	100 балів	

Відповідь на семінарському (робота на практичному) занятті оцінюється за наступними критеріями:

- **4 бали** – здобувач вищої освіти у повному обсязі опрацював програмний матеріал, основну і додаткову літературу, має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями у вирішенні завдань, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконувати інших, робить повні та обґрунтовані висновки.

- **3 бали** – здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом, формулює нескладні висновки, може узагальнювати набуті знання і частково застосовувати їх у вирішенні завдань, аргументація на достатньому рівні.

- **2 бали** – здобувач вищої освіти загалом самостійно відтворює програмний матеріал, може дати стислу характеристику питання.

- **1,5 бал** у викладеному матеріалі є істотні прогалини, є певні неточності як у відтворенні матеріалу, так і у висновках, аргументація низька, використання набутих знань у вирішенні завдань на низькому рівні.

- **1 бал** – здобувач вищої освіти за допомогою викладача намагається відтворити матеріал, але відповідь неточна, неповна, головний зміст матеріалу не розкрито, аргументація та власне розуміння питання майже відсутні; здобувач вищої освіти із помітними труднощами використовує певні знання у вирішенні завдань.

Доповнення на занятті передбачає стислий виступ (повідомлення) доповідача. Доповнення не повинно повторювати аргументацію та фактичний матеріал доповідача. Цінність доповнення пролягає у вмінні привернути увагу до тих аспектів обговорюваного питання, що не знайшли свого висвітлення у виступі доповідача.

Оцінюється доповнення за такими критеріями: значне (суттєве, змістовне) – до 1 балу (якщо воно повністю розкриває навчальне питання, яке не було висвітлено у попередній відповіді); незначне (поверхове) – до 0,5 балів.

Реферат оцінюється за наступними критеріями: відповідна форма, грамотність, охайність, науковість, достатня кількість використаної літератури (5 джерел). За наявності всіх компонентів реферат отримує 1 бал; обмежена кількість використаної літератури (менше 5 джерел) – 0,5 балів; за неохайне оформлення, недостатньо повне відображення обраної теми, суттєві помилки – 0,1 бал.

Складання заліку. У випадку, якщо здобувач освіти впродовж семестру набрав від 35 до 59 балів, він повинен скласти залік. Здобувач освіти, який за результатами модульного контролю набрав більше 59 балів, може бути, за власною згодою, звільнений від складання заліку, а його рейтингова оцінка є підсумковою і переводиться за визначеною шкалою на екзаменаційну оцінку за п'ятибальною системою, або має можливість підвищити свій рейтинг шляхом складання заліку, але не більше ніж на 40 балів. Підвищення рейтингу здійснюється виключно за бажанням здобувач вищої освіти, шляхом складання усного заліку згідно з переліком питань до заліку.

Питання до заліку складаються на основі програми курсу «Страховання» і адекватно відображають зміст усього навчального матеріалу. Якщо рівень знань продемонстрованих здобувачами вищої освіти під час складання заліку (у 100 бальному еквіваленті), виявиться нижчим, ніж його попередній рейтинг, підсумкова оцінка за курс виводиться з кількості балів, набраних впродовж семестру. Якщо здобувач вищої освіти за підсумками поточного контролю та складання заліку не набрав балів достатніх для виставлення позитивної оцінки (60 балів і більше), він має право перескласти залік, при цьому не враховуються результати складання заліку – підвищення балів здійснюється від рейтингової оцінки за результатами аудиторної роботи та самостійного контролю.

Здобувачі вищої освіти, які впродовж семестру набрали менше 35 балів до складання заліку не допускаються і залишаються на повторний курс.

Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в таблиці 2.

Таблиця 2

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
64-74	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ЗАЛІКУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Страховання»

1. Історичні передумови виникнення страхування.
2. Класифікація страхування за об'єктами.
3. Класифікація страхування за родом небезпеки.
4. Класифікація страхування за формами проведення.
5. Контроль у сфері соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання.
6. Види пенсій у солідарній системі державного пенсійного страхування.
7. Виникнення та етапи розвитку страхування.
8. Витрати страховика: їх складові та економічний зміст.
9. Грошові виплати за окремими видами соціального страхування.
10. Державне обов'язкове страхування від нещасних випадків.
11. Державний нагляд за страховою діяльністю в Україні.
12. Державні соціальні стандарти та соціальні гарантії.
13. Джерела формування бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.
14. Джерела формування та напрямки використання коштів Фонду соціального страхування України.
15. Діяльність посередників: страхових агентів і брокерів на страховому ринку.
16. Добровільне індивідуальне і колективне страхування від нещасних випадків.
17. Допомога на поховання.
18. Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами.
19. Допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю.
20. Доходи страховика від страхової діяльності.
21. Закон України «Про страхування» та його значення в системі страхових відносин в Україні.
22. Матеріальне забезпечення та соціальні послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття.
23. Матеріальне забезпечення та соціальні послуги за соціальним страхуванням з тимчасової втрати працездатності.
24. Матеріальне забезпечення та соціальні послуги у разі настання нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.
25. Методи оцінки ризиків у страхуванні.
26. Методи проведення перестраховання.
27. Нарахування і сплата єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

28. Необхідність і значення державного регулювання страхової діяльності.
29. Необхідність і сутність перестраховування.
30. Нормативно-правове регулювання соціального страхування.
31. Об'єднання страховиків і їх функції.
32. Обов'язкове страхування від нещасних випадків.
33. Органи нагляду за страховою діяльністю та їх функції.
34. Організаційна структура страхового ринку.
35. Основи державного регулювання соціального страхування.
36. Основи функціонування Фонду соціального страхування України.
37. Основні завдання і функції Фонду соціального страхування України та його робочих органів.
38. Основні характеристики страхового ризику.
39. Пенсійний фонд України як орган управління коштами солідарної системи пенсійного страхування.
40. Перспективи розвитку страхового ринку України.
41. Платоспроможність страховика, умови її забезпечення.
42. Поняття класифікації страхування, її наукове та практичне значення.
43. Поняття страхового ринку, його загальна характеристика.
44. Поняття фінансової надійності страховика та її ознаки.
45. Права і обов'язки сторін страхового договору.
46. Правове забезпечення страхової діяльності.
47. Прибуток страховика. Визначення прибутку від страхової діяльності.
48. Принципи соціального страхування.
49. Принципи страхування.
50. Роль страхування в активізації бізнесу та збільшенні обсягів інвестицій.
51. Роль страхування в ринковій економіці.
52. Система органів державного регулювання соціального страхування.
53. Складові доходів страховика.
54. Соціальні послуги за соціальним страхуванням з тимчасової втрати працездатності.
55. Співстрахування і механізм його застосування.
56. Становлення та розвиток соціального страхування.
57. Становлення та сучасна структура системи пенсійного страхування України.
58. Страхові договори, порядок їх підготовки й укладання.
59. Страхові фонди як матеріальна основа страхового захисту.
60. Страхування автотранспортних засобів.
61. Страхування вантажів.
62. Страхування відповідальності власників автотранспортних засобів.
63. Страхування відповідальності та його види.
64. Страхування домашнього майна громадян.
65. Страхування життя і його основні види.
66. Сутність і необхідність соціального страхування.
67. Сутність і характерні риси страхування в економічній системі України.
68. Сутність та особливості проведення особистого страхування.
69. Теоретичні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.
70. Теоретичні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.
71. Теоретичні основи загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання.
72. Теоретичні основи пенсійного страхування.
73. Умови призначення страхових виплат.

74. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття: завдання, функції, права.
75. Фонду соціального страхування України.
76. Форми проведення перестраховальних операцій.
77. Функції страхування.

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти: Рекомендація МОН України від 23.10.2018 № 1/9-650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18> (дата звернення: 12.11.2020).

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- об'єктивне оцінювання результатів навчання.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

З-поміж результатів навчання здобувач вищої освіти/курсанта із академічної доброчесності виділимо здатність:

- діяти у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики;
- самостійно виконувати навчальні завдання;
- коректно посилатися на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей;
- усвідомлювати значущість норм академічної доброчесності, оцінювати приклади людської поведінки відповідно до цих;
- оцінювати приклади людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності;
- давати моральну оцінку власним вчинкам, співвідносити їх із моральними та професійними нормами та інші.

Для якісного академічного письма здобувач вищої освіти/курсанти мають опанувати знання й навички:

- шукати, обирати й оцінювати якість джерел;
- робити нотатки, завжди вказуючи джерело;
- виділяти головні думки в тексті;
- підсумовувати текст та ідеї;
- перефразовувати чужі думки своїми словами стисло, детально, без зміни змісту цих думок;
- правильно описувати посилання на джерело;
- правильно цитувати;
- знати про форми академічного плагіату і про шляхи запобігання йому;
- формулювати і чітко висловлювати власні думки;
- знати структуру академічного тексту;
- вміти виокремити текст цитат у власному тексті;
- володіти іноземними мовами, передусім англійською.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Ткаченко Н.В. Т 48 Страхування: навчальний посібник. К.: ЛіраК, 2007. 376 с.
2. Вовчак О.Д. Страхування: навчальний посібник. Львів: «Новий Світ 2000», 2004. 480 с.
3. Вовчак О.Д., Завійська О.І. Страхові послуги: Навчальний посібник. Львів: «Компакт-ЛВ», 2005. 656 с.
4. Говорушко Т.А. Страхові послуги: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 400 с.
5. Горбач Л.М. Страхова справа: навч. посібник. 2-ге вид., виправлене. К.: Кондор, 2003. 252 с.
6. Страхування: підручник / Кер. авт. колективу і наук. ред. С.С. Осадець. Вид. 2-ге, перероб. і доп. КНЕУ, 2002. 599 с.
7. Дьячкова Ю.М. Д 93 Страхування: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 240 с.
8. Страхування: підручник / За ред. В.Д. Базилевича. К.: Знання, 2008. 1019 с.

Додаткова література:

1. Конституція України. Верховна Рада України. Харків : Право, 2019. 82 с.
2. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 14.01.1998 р. № 16/98–ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 12.01.2019).
3. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 р. № 1105–XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14> (дата звернення: 12.01.2019).
4. Про схвалення Концепції Державної цільової програми з фізичної, медичної, психологічної реабілітації і соціальної та професійної реадaptaції учасників антитерористич: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Концепція від 12.07.2017 р. № 475–р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475-2017-%D1%80> (дата звернення: 25.01.2020).

5. Про Державний бюджет України на 2021 рік. Верховна Рада України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/200936.html> (дата звернення: 14.01.2020).
6. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 р. № 922–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19> (дата звернення: 25.01.2019).
7. Деякі питання здійснення контролю за діяльністю Фонду соціального страхування: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2015 р. № 555. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-2015-%D0%BF> (дата звернення: 25.01.2019).
8. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 р. № 877–V. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/877-16> (дата звернення: 25.01.2019).
9. Про затвердження Положення про комісію (уповноваженого) із страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності: Постанова Фонду соціального страхування України від 19.07.2018 року № 13. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/958640> (дата звернення: 25.01.2019).
10. Про обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.09.2001р. № 1266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1266-2001-%D0%BF> (дата звернення: 25.02.2019).
11. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15> (дата звернення: 25.01.2019).
12. Про затвердження Інструкції з ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян: Наказ Міністерства юстиції України від 24.07.2008 р. № 1269/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0691-08> (дата звернення: 25.01.2019).
13. Про затвердження Порядку відшкодування витрат за надані соціальні послуги з лікування застрахованих осіб та членів їх сімей після перенесених захворювань і травм: Постанова Фонду соціального страхування від 13.07.2017 р. № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0039890-17?lang=uk> (дата звернення: 25.01.2019).
14. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 р. № 1533–III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14> (дата звернення: 25.01.2019).
15. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. № 5067–VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17> (дата звернення: 25.01.2019).
16. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 № 877–V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16> (дата звернення: 25.01.2019).
17. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р. № 2464–VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17> (дата звернення: 25.01.2019).
18. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 25.01.2019).
19. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 № 2694–XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 25.01.2019).
20. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 06.04.2000 № 1645–III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14> (дата звернення: 25.02.2019).
21. Про протидію захворюванню на туберкульоз: Закон України від 05.07.2001 р. № 2586–III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2586-14> (дата звернення: 25.01.2019).
22. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням: Закон

України від 18.01.2001 р. № 2240–III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2240–14> (дата звернення: 25.01.2019).